

บทที่ 5

ผลการวิจัย

ในการศึกษาคั้งนี้ มีคำถามวิจัยหลัก 3 ข้อ คือ

- ก. นักเรียนพบกับปัญหาอะไรบ้างในโรงเรียนประถมศึกษา นอกเหนือจากการสร้างสภาพการณ์ของครู
- ข. เมื่อนักเรียนพบกับปัญหานักเรียนมีแบบแผนการแก้ปัญหาอย่างไร
- ค. ปัจจัยใดบ้างที่ทำให้นักเรียนเลือกแบบแผนการแก้ปัญหาต่างกัน

ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัยเป็น 3 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 นักเรียนพบกับปัญหาอะไรบ้าง ในโรงเรียนประถมศึกษา นอกเหนือจากการสร้างสภาพการณ์ของครู และเมื่อนักเรียนพบปัญหา นักเรียนมีแบบแผนการแก้ปัญหาอย่างไร
 - ปัญหาที่พบมีลักษณะอย่างไร
 - อะไรเป็นปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหาและการเกิดปัญหา
 - แบบแผนการแก้ปัญหานักเรียนมีแบบใดบ้าง
 - อะไรเป็นปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหานั้น ๆ
- ตอนที่ 2 สิ่งที่เกิดขึ้นหลังการแก้ปัญหามีอะไรบ้าง และนักเรียนมีวิธีการออกจากสภาพปัญหาเมื่อแก้ปัญหามิได้ ได้อย่างไร
- ตอนที่ 3 นักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง และชุมชนชนบทพบปัญหาและเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบคำถามวิจัย แต่ละตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 นักเรียนพบกับปัญหาอะไรบ้าง เมื่อพบกับปัญหานักเรียนมีแบบแผนการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง อะไรเป็นปัจจัยที่ช่วยอธิบายการแก้ปัญหา การเกิดปัญหาและการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหา

ในการศึกษาค้นคว้านี้ สถานการณ์ที่ถือว่าเป็นปัญหา หมายถึง สถานการณ์ที่เกิดขึ้น นอกเหนือจากการสร้างของครูเพื่อฝึกฝนให้นักเรียนแก้ปัญหาในวิชาต่าง ๆ แต่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล และสิ่งแวดล้อมรอบตัว สถานการณ์นั้น ๆ ก่อให้เกิดความไม่พอใจ ดับข้องใจ เจ็บปวด ไม่สะดวกในการทำกิจกรรม ซึ่งผลักดันให้กระทำการเพื่อให้อาการเหล่านั้นหมดไปหรือเปลี่ยนแปลงไป สำหรับความไม่พอใจ ดับข้องใจนั้น ผู้วิจัยสังเกตได้จากพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่น การทำหน้าบึ้ง การแสดงความเจ็บปวด การแสดงอาการโกรธได้แก่ การพูดขึ้นเสียง ตวาด ตะคอก พูดบอกว่าไม่ชอบ บอกให้หยุดกระทำ และผู้วิจัยได้ซักถามพบว่า ผู้แก้ปัญหารู้สึกไม่ชอบ ไม่พอใจเมื่อพบกับสถานการณ์นั้น

จากการเก็บข้อมูลพบว่า สถานการณ์บางอย่างผู้วิจัยคิดว่า ผู้แก้ปัญหามีแสดงความไม่พอใจ เมื่อพบกับสถานการณ์นั้น แต่เมื่อผู้วิจัยซักถามผู้แก้ปัญหากลับมาพบว่าผู้แก้ปัญหามีไม่ได้รู้สึกไม่พอใจเมื่อพบสถานการณ์นั้น ๆ ดังตัวอย่างที่เสนอต่อไปนี้

ในตอนเที่ยงหลังรับประทานอาหาร ครูให้นักเรียนไปเข้าแถวกลางแดดรอบสนามบาสเก็ตบอลเพื่อแปร่งทัน ในขณะที่แปร่งทัน ผู้วิจัยสังเกตพบว่า นักเรียนบางคนทำหน้าบึ้ง บางคนก็แอบซ่อนไม่แปร่งทัน ผู้วิจัยจึงคิดว่านักเรียนน่าจะรู้สึกร้อน จึงทำหน้าบึ้ง และแอบซ่อนไม่แปร่งทัน ผู้วิจัยจึงได้ซักถามนักเรียน นักเรียนบอกว่า "ไม่ได้รู้สึกร้อนมาก" ในช่วงหลังของการเก็บข้อมูลผู้วิจัยและนักเรียนสนิทสนมกันมากขึ้น ผู้วิจัยจึงซักถามซ้ำอีกก็ได้คำตอบว่า "ไม่ได้รู้สึกร้อนอะไรเลยเพราะตากแดดบ่อย ๆ จนชินแล้ว แต่ทำไมแปร่งทันเพราะไม่มีแก้วน้ำ"

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าในสภาพการณ์เดียวกันนั้น นักเรียนอาจจะรู้สึกว่าปัญหาหรือไม่เป็นปัญหาก็ได้ ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังตัวอย่างที่เสนอต่อไปนี้ ปัจจัยที่มาเกี่ยวข้องคือ การรับรู้ว่าเจตนากระทำ

สายนั้ดและอาภา ชอบลือลือแม่ของน้ามันท์โดยร้องเพลงเลียนแบบโฆษณาว่า "สบู่หนูไม่รู้ไปอยู่ไหน" (แม่ชื่อหนู) เมื่อสายนั้ดลือลือแม่ น้ามันท์จะทาทัน้ำบั้ง มองหน้า แสดงอาการไม่พอใจ แต่หนึ่งเฉย เมื่ออาภากร้องเพลงลือ น้ามันท์จะวิ่งไล่ตี บอกาให้หยุดลือ เมื่อผู้วิจัยซักถามน้ามันท์ก็ได้คำตอบว่า "เวลาสายนั้ดร้องเพลงลือลือแม่จะโกรธมาก อยากจะชกหน้าแต่สู้ไม่ได้ เวลาอาภากร้องเพลงลือลือแม่ จะไม่โกรธเลยเพราะรู้ว่าเขาซี้เล่น แก่ลึงสนุกเท่านั้นเอง"

จากสถานการณ์นี้ยกตัวอย่างมาที่ผู้วิจัยถือว่า การถูกลือลือแม่จากสายนั้ด เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับน้ามันท์ แต่สถานการณ์อื่น ๆ ไม่ถือว่าเป็นปัญหา

ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตพบสถานการณ์ที่น้ามันท์เรียนไม่พอใจ ไม่ตรงกับความต้องการ และซักถามแล้วพบว่า น้ามันท์เรียนไม่พอใจเมื่อพบกับสถานการณ์นั้น ๆ สถานการณ์ดังกล่าวสามารถจัดเป็น 3 กลุ่ม ตามสภาพเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดปัญหา ซึ่งผู้วิจัยจะเสนอตามภาษาที่น้ามันท์เรียนใช้ (Folkterm) ดังนั้

กลุ่มที่ 1 เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการที่น้ามันท์เรียนได้พบได้ติดต่อดังกันกับบุคคลต่าง ๆ ในโรงเรียน ได้แก่ เพื่อนน้ามันท์เรียน ครู พี่น้อง และบุคคลอื่น ๆ ในโรงเรียน สถานการณ์นี้เป็นปัญหาของน้ามันท์เรียน มีดังนั้

ซี้แก่ลึง ชอบแห่ย์ ลือลือแม่ เรียกชื่อพ่อ ชอบาให้ชื่อหน้าให้กำไม่ชื่อก็ได้เจ็บ ๆ ชอบทุดูได้แรง เล่นแรง ตบหัว ชอบดู หีบของไปใช้แล้วไม่บอก ยิมของแล้วไม่คืน ยิมของแล้วคืนไม่ครบ เป็นคนนิสัยไม่ดี ราคาย พุดมาก เล่นกันเสียงดัง ชอบทำตัวเป็นน้ามันท์เลง พุดลามก พุดไม่จริง คุยอวดทำงานไม่เป็น ไม่ชอบช่วยงาน ทำงานช้า เกียงเวร ครูไม่มีเหตุผล ครูไม่ฟัง

กลุ่มที่ 2 เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ทั้งในรูปแบบสิ่งของ ธรรมชาติรอบตัว งานที่ได้รับมอบหมาย กฎ ระเบียบ วัฒนธรรม ความเชื่อ และแนวปฏิบัติที่สร้างขึ้นในกลุ่มนั้น ๆ สถานการณ์นี้เป็นปัญหาของน้ามันท์เรียน มีดังนั้

หน้าท่าวรอนเท้าและ ร้อนเวลาขึ้นแถว แดดร้อนเหงื่อออกเหนียว สมภ์ตจนทำไม่ได้
หนาวแต่ไม่มีเสื้อหนาว เล่นดอกไม้แต่อยู่สูง เอื้อมไม่ถึง ปลายก้นทางซีก เครื่องเสียงเสีย ทำไม่เป็น
ตัดไม้ได้ ไม่มีเงิน ไม่มีของใช้ ของตก พื้นสกปรก ของเล่นลงไปในโคลน

กลุ่มที่ 3 เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการที่มีสิ่งของหรือสภาพต่าง ๆ มาขัดขวาง
ไม่ให้กรรขากการใด ๆ เพื่อบรรลุความต้องการภายในของนักเรียนสถานการณ์นี้เป็นปัญหาของ
นักเรียน มีดังนี้

อาหารไม่อร่อย อาหารซ้ำ อาหารแพง คนเยอะคิวยาว โรงอาหารร้อนอบอ้าว
โต๊ะกินข้าวสกปรก ครูไม่ให้ออกไปฉี่ช่วงแรก ห้องน้ำเหม็น ห้องน้ำมีอ๊อ ไม่สบาย เล็บขบ
ทกล้ม ขาเจ็บ ปากแตก เป็นขี้มูก เป็นแผล ไม่กล้าร้องเพลงออกไม้ด ไม่กล้าขายของ เพื่อน
ไม่ให้เข้ากลุ่ม เพื่อนไม่ชอบ กลัวครูดุ กลัวเพื่อนรังแก ง่วงเบื่อไม่อยากเรียน ทำแล้วเหงื่อเยอะ
ร้อนเหนียวตัว นั่งฟังเฉย ๆ ไม่ได้ทำอะไร ทำไม่เป็น

จากสถานการณ์ที่นักเรียนถือว่าเป็นปัญหาทั้ง 3 กลุ่ม ผู้วิจัยได้จัดจำแนกเป็นปัญหา
3 ประเภท คือ

1. ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
2. ปัญหาจากสิ่งแวดล้อม
3. ปัญหาจากความต้องการของบุคคล

ปัญหาแต่ละประเภทมีลักษณะ ปัจจุบันที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหา และการเกิดปัญหา

ดังนี้

ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่นักเรียนพบมีลักษณะอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหา และการเกิดปัญหา

ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เป็นสถานการณ์ที่จะให้นักเรียนเกิดความไม่พอใจเนื่องจากการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สถานการณ์ที่เกิดขึ้นเรียงลำดับตามความมากน้อยที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ดังนี้

1. การถูกแกล้ง การถูกล้อเลียน "รู้แกล้ง"

การถูกแกล้ง การถูกล้อเลียน เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุดและเกิดกับนักเรียนทุกคน แต่จะเกิดมากน้อยไม่เท่ากันในแต่ละบุคคลเนื่องจากปัจจัยเกี่ยวกับวิธีการแก้ปัญหาที่เลือกใช้เมื่อพบกับสภาพปัญหา ถ้าหากผู้แก้ปัญหาไม่เคยใช้การโต้ตอบที่รุนแรงเลย เมื่อพบกับปัญหา จะทำให้ผู้ก่อปัญหานั้น ก่อปัญหามากขึ้น จากการซักถามผู้ก่อปัญหา ก็จะได้คำตอบว่า "ทำเพราะสนุก" แต่ผู้แก้ปัญหาไม่รู้รู้สึกสนุกด้วยกลับรับรู้ว่าเป็นการทำด้วยเจตนาให้เกิดการเจ็บปวด อันอาจ ไม่พอใจ การถูกแกล้ง การถูกล้อเลียนแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

ก. การถูกแกล้ง ตัวอย่างเช่น

เอาลูกโป่งติดแก้ม แล้ววิ่งหนี เอาหัวแทงกันในขณะเข้าแถว จับตัวล้อคอคอ ดีเซ้า ดีหลังอย่างแรงและบอกว่า "ยุๆ" แย่งหมวกจากศิรช

ข. การถูกล้อเลียน

การถูกล้อเลียน แบ่งได้หลายแบบดังนี้คือ การล้อชื่อพ่อแม่ การล้อปมด้อย การล้อเรื่องแฟน และการล้อทำให้ทำกิจกรรม

การล้อชื่อพ่อแม่มีหลายลักษณะ เช่น การเรียกชื่อตรง ๆ การเรียกชื่อพ่อแม่แทนชื่อเพื่อน การร้องเพลง หรือพูดเป็นคำกลอน การทายปริศนาคำทาย การเรียกชื่อสิ่งของแทนชื่อพ่อแม่ การใช้คำที่ฉุนเฉียวเรียนหรือกิจกรรมการเรียนมาล้อ

ตัวอย่างของการเรียกชื่อพ่อแม่แทนชื่อเพื่อน เช่น

สัญญาเดิณมาเข้าแถว ยุทธนาพูดว่า "ชวลิตมาแล้ว" (พ่อชื่อชวลิต)
สัญญาเดิณมา ทรัพย์สินพูดว่า "รุ่มเหม็นไข่จิ้งเลย" (แม่ชื่อบัวไข่)

ตัวอย่างของการร้องเพลงหรือพูดเป็นคำกลอน การทายปริศนาคำทาย
เช่น

ร้องเพลงเลียนแบบโฆษณาว่า "สบู่หนูไม่รู้ไปอยู่ไหน" (แม่ชื่อหนู)
นกหนูมีหู มีปีก (แม่ชื่อนก) ทายว่านี่อะไรบินมา (แม่ชื่อนก) ปลาอะไรใครคล้ายคน (พ่อชื่อ พยพ)

ตัวอย่างของการเรียกชื่อสิ่งของแทนชื่อพ่อแม่ เช่น

ให้เพื่อนอ่านหนังสือการ์ตูนชื่อ กาทองคำ (แม่ชื่อทองคำ) พูดว่า
"อีเล็กโตรลิกส์ อีเล็กโตรนิค" (แม่ชื่อเล็ก) เดิณถือไข่ไก่มาถามเพื่อนที่หนึ่งใกล้ ๆ ว่า "นี่อะไร"
(แม่ชื่อบัวไข่)

ตัวอย่างของการใช้คำที่มีในบทเรียนหรือกิจกรรมการเรียนมาล้อเลียน
ซึ่งอาจจะล้อตรง ๆ หรือนำมาดัดแปลงใหม่ เช่น

ครูให้หาคำซ้ำคำซ้อนจึงเลือกคำว่า "เดิบโต" และพูดซ้ำ ๆ ว่า
"เดิบโต" (พ่อชื่อโต) เพื่อนบอกจตตามหนังสือว่า "พืชต้องการแสงรำไร" นำมาแปลงเป็น
"ต้องการแสงลาโย" (แม่ชื่อลาโย)

การล้อเลียนชื่อพ่อแม่เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยมาก และนักเรียนจะพยายาม
เสาะหาชื่อพ่อแม่ของเพื่อนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ถ้ามองจากเพื่อนต่างห้องซึ่งอยู่บ้านใกล้ ดูชื่อ
จากเอกสารประจำตัวนักเรียน เช่น ป.02 สมุดประจำตัวนักเรียน บัตรสุขภาพ เพื่อจะได้เอา
ไว้ใช้ล้อตอบเมื่อถูกล้อเลียน

สำหรับการสื่อสารเสียงปลอมด้วย ความคิดพลาด และลักษณะที่ไม่ดีมีลักษณะ
ดังนี้ การสื่อสารเสียงปลอมด้วยทางร่างกาย ตัวอย่างเช่น ฟันเหยิน ตาเหล่ คมพู่ ฟันหลอ ผิวดำ อ้วน
การตั้งชื่อตามลักษณะ ตัวอย่างเช่น ดี ฮีบอบ หัวบาก (มีแผลที่ศีรษะเป็นทางยาว) กระสือ ดิ่ง
(มีตั้งเนื้อเล็ก ๆ ทั่ว) หน้ากบ หิมควาย เปี้ยะยิ้ม การสื่อสารความคิดพลาดในอดีต ตัวอย่างเช่น
ไอ้เด็ดดาว (เคยตกดาวและบอกเพื่อนว่าตกดาวแล้วสามารถเด็ดดาวจากท้องฟ้าได้)

การสื่อสารเสียงปลอมนี้อาจจะสื่อสารโดยตรง ๆ หรือสื่อสารเป็นนัย ๆ
แต่คู่กรณีรับรู้กัน ตัวอย่างเช่น

เพื่อนเดินมาที่พูดว่า "กระสือมาแล้ว" เดินไปเรียกเพื่อนว่า
"บอบตา" "บอบคืนชีพ" จะสื่อเพื่อนว่าฟันเหยินก็พูดสื่อว่า "ระว่างะ ว่างเร็ว ๆ ได้ยวฟันจะแทง
คนอื่น" จะสื่อเพื่อนว่าหน้าตาเหมือนกระสือก็พูดสื่อว่า "ตอนเที่ยง ๆ อย่างกินดับคนละ" หรือ
"กินอะไรมาหรือยังเมื่อคืนนี้ อย่างกินดับเราละ ของเราไม่อร่อย"

ส่วนการสื่อสารเรื่องแพนนั้น อาจจะสื่อเพราะเพื่อนที่ถูกล้อชอบพอกัน
กันจริง หรืออาจจะล้อเล่นสนุก ๆ โดยไม่เป็นความจริงก็ได้ ตัวอย่างเช่น

สื่อว่า "เมื่อคืนเห็นพระชาจุจร" "แพนใครมิดัง" "แพนยุทธ
ไปไหนมา" "ระว่างแพนจะทิ้งไปมีใหม่"

การพูดลอกให้ทำกิจกรรม เป็นการสร้างเรื่องไม่จริงขึ้นมาเพื่อให้
เพื่อนกรทการบางอย่าง ตัวอย่างเช่น

นรินทร์ลอกสัญญาว่าครูให้ไปพบ วัฒนากวรรณีว่าครูเรียก
เมื่อได้ยินเสียงตามสายประกาศว่า วรรณี (ภารโรง) ให้มาพบด้วย ขณะที่ย้ายกะล้างคยอยู่
สายนดับอกขัยยะว่า "ถึงเลขที่เธอแล้วให้ไปส่งงาน"

ปัญหาจากการถูกแกล้งและถูกล้อเลียนนี้ มีปัจจัยสำคัญที่ทำให้

ผู้ก่อปัญหาสร้างปัญหาขึ้นมาคือ

1. ความสนุกสนาน

ผู้ก่อปัญหา รู้สึกสนุกและรู้ว่าผู้แก้ปัญหา เป็น เพื่อนสนิท

จึงล้อเล่นด้วยความรัก และคิดว่าผู้แก้ปัญหาจะสนุกด้วย

2. การเรียกร้องความสนใจ

ผู้ก่อปัญหาต้องการให้ผู้แก้ปัญหาให้ความสนใจต่อตนเอง หรือ

ต้องการให้บุคคลอื่นที่อยู่ในสถานการณ์ให้ความสนใจต่อตัวเองก็ได้

3. การแสดงอำนาจ

ผู้ก่อปัญหาที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าว มักจะก่อปัญหา แกล้งและ

ล้อเลียนผู้แก้ปัญหาที่เห็นว่าไม่สามารถต่อสู้หรือโต้ตอบได้ โดยเฉพาะการล้อเลียนลักษณะที่เป็น
ปกติ

4. การรับรู้ว่าคุณแก้ปัญหาจะไม่ได้ตอบรุนแรง ในกรณีที่ผู้แก้ปัญหา

ไม่เคยโต้ตอบรุนแรงเมื่อถูกแกล้ง และถูกล้อเลียน ผู้ก่อปัญหาจะได้รับการเสริมแรงจากวิธีการ
แก้ปัญหาของผู้แก้ปัญหา และจะหาวิธีก่อปัญหาขึ้นมาอีกในครั้งต่อไป

ส่วนปัจจัยที่ทำให้ผู้แก้ปัญหาเกิดความไม่พอใจขึ้นเมื่อถูกแกล้ง
และล้อเลียนนั้น มีดังนี้

1. การรับรู้ว่าคุณแก้ปัญหาไม่เจตนาทำให้เกิดความเจ็บปวด

หรืออับอายขึ้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีไม่ดี คู่กรณีที่มีความขัดแย้งกัน

มาก่อน จะทำให้เกิดความไม่พอใจเมื่อถูกแกล้งและล้อเลียนซ้ำอีก

3. การรู้สึกอับอายบุคคลอื่นในสถานการณ์ โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน

ที่กำลังให้ความสนใจอยู่ในขณะที่ถูกแกล้งหรือล้อเลียน

2. การถูกทำร้าย หรือการถูกบังคับ "ชอบให้ซื้อน้ำให้ ถ้าไม่ซื้อก็ตีเจ็บ ๆ"

การถูกทำร้าย หรือการถูกบังคับนี้เป็นปัญหาหนึ่งที่นักเรียนส่วนใหญ่พบกับปัญหา แต่ผู้ที่ก่อปัญหาที่ขึ้นมา มีเพียงนักเรียนบางคนเท่านั้น เป็นปัญหาที่ผู้ก่อปัญหาดังใจกระทำให้ผู้แก้ปัญหาได้รับความเจ็บปวด ไม่สบายใจ อับอาย กลัว และคู่อริรับรู้ตรงกันว่าตั้งใจกระทำ มีนักเรียนบางคนที่ไม่พบกับปัญหานี้ เพราะได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบและมีบุคลิกภาพก้าวร้าว นอกจากนี้ก็มีนักเรียนที่เรียนเก่ง เรียนร่อย และเพื่อนเกรงใจก็มักจะไม่พบกับปัญหานี้ จะสังเกตพบว่าการก่อปัญหาของนักเรียนในชั้นบทจะมีลักษณะ "ปลาใหญ่กินปลาเล็ก" คือ นักเรียนที่ก่อปัญหาขึ้นจะพบปัญหานี้จากนักเรียนคนอื่นที่มีอำนาจมากกว่า และนักเรียนที่มีอำนาจมากกว่าในห้อง จะพบปัญหานี้จากที่มีอหิยมศึกษาที่มีอำนาจมากกว่าเหมือนกัน

การถูกทำร้ายหรือการถูกบังคับ แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ

- ก. การถูกทำร้าย แบ่งได้ 2 แบบ คือ การใช้กำลังทำร้าย เช่น ชก ต่อย เตะ ดึงผม เหยียบเท้า หยิก ตบ และการใช้ศัพทรุนแรง ด่าทอ ต่อบว่า ทั้งด่าทอผู้แก้ปัญหาเองและพ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ การใช้ศัพทรุนแรงในการด่าทอนั้น อาจจะเป็นคำที่รับรู้ทั่ว ๆ ไปว่ารุนแรงหรือเป็นถ้อยคำที่รับรู้เฉพาะกลุ่มบุคคล หรือเฉพาะบุคคล เช่น คำว่า "นิสัยไม่ดี" ที่นักเรียนในชั้นบทบางคนถือว่ารุนแรง ถ้าใครถูกต่อว่าหรือรู้สึกโกรธและอับอาย คำว่า "สาวแรงสูง" ซึ่งบุคคลาใช้คำพริตติ ทำให้พริตติร้องไห้และโกรธมาก
- ข. การถูกบังคับให้กระทำตามที่ผู้ก่อปัญหาต้องการ ตัวอย่างเช่น การบังคับให้หยิบของ ชื่อของ ล้างภาชนะอาหาร ถังของ นารองเท้ามาให้ และถ้าหากไม่ทำตามก็จะทำร้ายให้เกิดความเจ็บปวดขึ้น

จะสังเกตพบว่านักเรียนที่ก่อปัญหาที่ขึ้นนั้น จะก่อปัญหาอยู่เสมอกับเพื่อนกลุ่มเดิมที่ไม่กล้าต่อสู้ และเมื่อไรที่เพื่อนกลุ่มนั้นต่อสู้หรือโต้ตอบกลับก็จะก่อปัญหารุนแรงขึ้นกว่าเดิม และจะพบว่าเมื่อพิจารณาภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียนกลุ่มนี้ก็จะเห็นว่าเป็นนักเรียนที่มาจากครอบครัวแตกแยก เห็นความขัดแย้งในครอบครัวอยู่เสมอ ถูกทำโทษโดยไม่มีเหตุผล ถูกตามใจจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ก่อปัญหาสร้างปัญหาขึ้นมีดังนี้

1. การแสดงอำนาจ

ผู้ก่อปัญหาที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าว มักจะก่อปัญหาขึ้นเพื่อให้ผู้แก้ปัญหา
ยินยอมอยู่ในอำนาจ

2. การเรียกร้องความสนใจ

การเรียกร้องความสนใจจากผู้แก้ปัญหาหรือจากบุคคลอื่นที่อยู่ใน
สถานการณ์ ทำให้ผู้ก่อปัญหาสร้างปัญหาขึ้น

3. ความขัดแย้งที่มีมาก่อน

เมื่อคู่กรณีมีความขัดแย้งกัน แล้วยังไม่ได้แก้ปัญหา หรือแก้ปัญหาแล้ว
แต่ยังไม่พอใจในผลที่ได้รับ จะทำให้ผู้ก่อปัญหาสร้างปัญหาขึ้นมา

4. การรับรู้ว่าผู้แก้ปัญหาจะไม่ได้อดทนรุนแรง

ในกรณีที่ผู้แก้ปัญหาใช้วิธีการยินยอม หรืออดทนเพื่อให้หยุดกรรณา
จะทำให้ผู้ก่อปัญหาได้รับการเสริมแรงและก่อปัญหาขึ้นใหม่อีกในครั้งต่อไป เพราะได้รับการเสริม
แรง จากการใช้ผู้แก้ปัญหาไม่ได้อดทน หรืออดทนไม่รุนแรง และรับรู้ว่าผู้แก้ปัญหายอมรับการถูก
รังแกได้

5. การไม่มีผู้ใหญ่อยู่ในสถานการณ์หรือการรับรู้ว่าไม่มีผู้ใหญ่เห็น

ในกรณีที่ก่อปัญหาขึ้น

จากการสังเกตจะพบว่า ผู้ก่อปัญหาจะไม่ก่อปัญหาขึ้นในขณะที่มีครูอยู่ใน
สถานการณ์นั้น หรือถ้าหากจะก่อปัญหาขึ้นก็จะแอบกรรณาไม่ให้ครูเห็น เช่น เหยียบเท้าได้โต๊ะ
แอบหยิกขา ฉะนั้นเมื่อผู้วิจัยถามครูว่า "นักเรียนคนใดบ้างที่ชอบรังแกหรือทำร้ายเพื่อน" ครูมักจะ
ตอบว่า "ไม่เห็นมีนักเรียนคนใดที่ชอบรังแกหรือทำร้ายเพื่อนมีแต่แกล้งเล่น ๆ" นอกจากนี้
นักเรียนบางคนที่ทำร้ายเพื่อนคนอื่นอย่างรุนแรงมาก จนต้องมาฟ้องครูแต่กรรณาแบบที่มีค่อนข้างน้อย

ปัญหาจากการถูกทำร้าย การถูกบังคับนี้ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้แก้ปัญหา รู้สึกว่า
เกิดความไม่พอใจขึ้น เมื่อพบกับปัญหามีดังนี้

1. การได้รับผลจากการทำร้ายที่รุนแรง เช่น การได้รับความเจ็บปวด

มาก

2. การอับอายบุคคลอื่นอยู่ในสถานการณ์นั้น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนที่มี

จำนวนมากและแสดงความสนใจอยู่ จะทำให้ผู้แก้ปัญหา รู้สึกอับอายและไม่พอใจขึ้น

3. การถูกแย่งของ หรือนำของไปใช้โดยไม่บอกกล่าว "แย่งของแล้วไม่คืน"

ปัญหาการถูกแย่งของหรือนำของไปใช้โดยไม่บอกกล่าว มีลักษณะดังที่ การแย่งของไปใช้ในขณะที่ยังอยู่ การนำของไปใช้แล้วทำให้สิ่งของเสียหาย ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งของ ส่วนรวมหรือสิ่งของส่วนตัวก็ได้ แต่จะสังเกตเห็นว่าถ้าหากเป็นสิ่งของส่วนตัว หรือของเล่นปัญหา จะเกิดรุนแรงมากกว่า การนำสิ่งของไปใช้โดยไม่บอกกล่าวเจ้าของก่อน อาจจะทำให้เกิดความสนิทสนมกัน หรืออาจจะมีเจตนาขโมยของ การรับรู้ว่ามีเจตนาขโมยของหรือไม่นั้น นักเรียน จะพิจารณาจากความประพฤติในอดีต แม้ว่าจะไม่ได้ตั้งใจที่จะขโมยของในครั้งนั้นก็ตาม การถูกแย่งของไปใช้ และส่งคืนโดยการโยนหรือขว้างมาคืนไม่ครบ การถูกลักคิวในการซื้ออาหาร หรือ เล่นของเล่นที่สิ่งน้อยกว่าคนเล่น โดยไปใช้แย่งในขณะเป็นสิทธิของผู้แก้ปัญหา

ปัจจัยที่ทำให้ผู้แก้ปัญหาสร้างปัญหาขึ้น มีดังนี้

1. การขาดสิ่งของในการทำกิจกรรมและการเล่น
2. การต้องการแสดงอำนาจเหนือผู้แก้ปัญหา
3. การเรียกร้องความสนใจจากบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ในสถานการณ์

และผู้แก้ปัญหา

ส่วนปัจจัยที่ทำให้ผู้แก้ปัญหารู้สึกไม่พอใจเมื่อพบกับสถานการณ์ ได้แก่

1. สิ่งของนั้นเป็นของใหม่ เป็นของที่ชอบมากเป็นพิเศษ หรือ ต้องใช้สิ่งของนั้น ๆ ในการทำกิจกรรม หรือต้องใช้สิ่งของนั้น ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการในขณะนั้น
2. ความสัมพันธ์ระหว่างคู่อริไม่ดี ผู้แก้ปัญหาที่ไม่ชอบลักษณะนิสัย บางอย่างของผู้แก้ปัญหา เมื่อ ก่อปัญหาขึ้นจะทำให้ผู้แก้ปัญหาระทอนหน้ากว่าเป็นปัญหารุนแรงกว่าปกติ

4. เพื่อนท้าวไม่ดี "เป็นคนนิสัยไม่ดี"

การเกิดปัญหาเมื่อเพื่อนท้าวไม่ดี ไม่เหมาะสมนั้นอาจจะเป็นไปในลักษณะที่เพื่อนไม่ทำตามกฎระเบียบ หรือแนวทางที่ควรกระทำ ซึ่งเป็นแนวทางที่อาจจะรับรู้กันโดยทั่วไป หรือรับรู้เฉพาะกลุ่ม จะสังเกตพบว่ามักมีนักเรียนบางคนเท่านั้นที่เกิดปัญหานี้ขึ้น และมีมักจะเป็นนักเรียนที่ได้รับการยอมรับจากครูและเพื่อนว่าเป็นคนดีเรียบร้อย ตั้งใจเรียน สถานการณ์ที่รับรู้ว่าเป็นเพื่อนท้าวไม่ดีนั้น อาจจะเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการตั้งใจเรียนหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ครูกำหนดขึ้นในห้องเรียน หรืออาจจะเป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบที่ตั้งขึ้นในห้อง หรือแนวปฏิบัติที่รับรู้กันทั่วไป ตัวอย่างเช่น

การนำของครูมาเล่นหรือนำมาใช้ การเข้าแถวไม่เรียบร้อย การกินอาหารในห้องเรียน การออกไปสูบบุหรี่ในช่วงพัก การพูดไร้สาระ โทก การพูดไม่เพราะ เช่น อมาพูดว่า "จะเสร็จหรือยัง เราจะไปกินได้แล้ว" การนำผลไม้ที่กัดแล้วให้ผู้อื่น การไม่ทำแบบฝึกหัด การคุยกันระหว่างครูสอน การเล่นกันในห้องเรียน

ปัจจัยที่ทำให้ผู้ก่อปัญหาสร้างปัญหาขึ้นนั้นมี ดังนี้

1. การไม่ยอมทำกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น เพราะไม่สนใจ ไม่เข้าใจ ทำไม่ได้

2. ความสนุกสนานในการทำกิจกรรมอื่น

3. การไม่มีผู้ใหญ่ หรือครูอยู่ในสถานการณ์

ปัจจัยที่ทำให้ผู้แก้ปัญหา รู้สึกว่าเกิดความไม่พอใจขึ้นเมื่อพบกับปัญหาดังนี้

1. การได้รับบทบาทหน้าที่ให้ดูแลความเรียบร้อยของห้องเรียน หรือนักเรียนในห้อง

2. การรับรู้ว่าคุณค่าที่ให้คุณค่าความเรียบร้อยของห้องเรียนและนักเรียนในห้อง ซึ่งอาจจะเป็นในลักษณะที่ครูมอบหมายให้ดูแล และรับรู้เอง

3. การเคยได้รับผลเสียจากการกระทำของเพื่อนและกลัวว่าจะได้รับผลเสียอื่น ๆ อีก เช่น การถูกตู่ทั้งห้อง การกลับบ้านช้า ใช้จ่ายชื้อนี้จะมีผลมาก ทำให้เกิดตรรกะหนักในปัญหา และเกิดปัญหาอื่น เพราะมีผลเกี่ยวข้องกับตัวเองโดยตรง

5. เพื่อนไม่ช่วยทำงานกลุ่ม "เกียงเวร"

ปัญหาจากการที่เพื่อนไม่ช่วยทำงานกลุ่มนั้น เกิดเมื่อต้องทำงานกลุ่มร่วมกันหลาย ๆ คนและจะทำให้ผลงานกลุ่มออกมาไม่ดี ไม่เสร็จตามเวลา ถ้าหากเพื่อนไม่ช่วยเหลือหรือไม่เป็นไปตามที่กำหนดไว้ ปัญหาเพื่อนไม่ช่วยทำงานนี้มีหลายลักษณะ ดังนี้

ก. เพื่อนไม่ช่วยทำงาน เป็นการไม่ได้ร่วมคิด ไม่ร่วมทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ โดยอาจจะหนึ่งเฉย ๆ หรือออกไปเล่นอย่างอื่น หรือชวนเพื่อนในกลุ่มเล่นกัน ตัวอย่างเช่น

ขณะที่ครูให้คิดหาคำตอบ จิตรไม่ช่วยคิดแต่หนึ่งเฉย วิชามีช่วยทำเวรแต่ออกไปเล่นข้างนอกห้อง

ข. เพื่อนทำงานไม่ถูกต้อง เป็นการทำงานผิดพลาด บกพร่อง และไม่ยอมแก้ไขผลงานนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น

ภรณ์เขียนคำว่า สีเหลือง เป็น สีเห สีเงินในการทำป้ายนิเทศติดห้องเรียน วิไลเขียนอย่างบรรจงในขณะแข่งขันกับกลุ่มอื่นทำให้เสียเวลามากสามนต์เดือนแล้วก็ไม่ยอมแก้ไข

ค. การแก้ไขผลงานไม่ให้เป็นไปตามข้อตกลงกันไว้ก่อน เป็นการทำงานนอกเหนือจากที่ได้วางแผนเอาไว้แล้ว ตัวอย่างเช่น

ภรรยาก็เห็นว่าพาดอกไม้ที่เพื่อน ๆ จัดไม่สวย จึงรีบจัดใหม่ โดยไม่ถามความเห็นของเพื่อนก่อนทั้ง ๆ ที่ในขณะจัดพาดอกไม้นั้นภรรยาก็ไม่ได้มาช่วยจัด เพื่อนเห็นก็เห็นว่าจัดดูตรงตำแหน่งที่ไม่ได้ตกลงกันไว้จึงร้องห้ามไม่ให้จัด

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาสร้างปัญหาขึ้นนั้น มีดังนี้

1. การขาดความรู้และทักษะในการทำงาน จึงไม่สามารถช่วยเหลืองานได้
2. เพื่อนไม่ยอมให้ช่วยเหลือในงานที่ทำได้จึงไม่ยอมทำงานอื่น
3. การแสดงอำนาจเหนือ บังคับให้คนอื่นทำงานแทน
4. มีกิจกรรมอื่นที่สนใจมากกว่าการทำงานกลุ่มร่วมกัน เช่นการเล่นของเล่น การพูดคุย จึงทำกิจกรรมนั้น ๆ แทนที่จะช่วยเหลืองานกลุ่มที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา รู้สึกไม่พอใจ เมื่อเกิดสถานการณ์ขึ้นนั้น มีดังนี้

1. กลัวว่าผลงานที่ออกมาจะไม่ดีหรือไม่เสร็จทันตามเวลาซึ่งอาจจะถูกครุฑหรืออาจจะทำให้แก๊งค์อื่นที่กำลังแข่งขันกันอยู่
2. รับรู้ว่าเป็นไม่ตั้งใจช่วยงานอยู่เสมอ เมื่อเพื่อนคนใดที่มีพฤติกรรมไม่ช่วยงานเสมอ มาร่วมกลุ่มและไม่ช่วยงานอีกจะตระหนักในปัญหามากกว่าปกติ

6. การไม่ชอบครุ "ครุไม่ยุติธรรม"

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการไม่ชอบครุนี้มีหลายสาเหตุดังนี้

- ก. การเคยถูกครุต่อหน้าเพื่อนทั้งห้องและเปรียบเทียบกับนักเรียนคนอื่น โดยเฉพาะนักเรียนที่เป็นคู่แข่งกันอยู่
- ข. การถูกครุ โดยที่คิดว่าตัวเองไม่มีความผิด ตัวอย่างเช่น ครุว่าไม่ท้าวเวรกวาดขยะทั้ง ๆ ที่ท้าวเวรแล้ว

ปัญหาจากการไม่ชอบครูนี้คู่กรณีก็คือปัญหาตามการรับรู้ของนักเรียน คือ ครู
 แต่ในการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาที่ตัวครู ผู้วิจัยจึงไม่มีข้อมูล ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหาในลักษณะนี้
 ปัจจัยที่ทำให้ผู้แก้ปัญหา รู้สึกไม่พอใจเมื่อพบกับสถานการณ์ปัญหา มีดังนี้

1. การรับรู้ว่าครูไม่ยอมรับ และไม่เชื่อหรือรับฟังความคิดเห็นเนื่องจาก
 ครูแสดงออกมาอย่างชัดเจนและสม่ำเสมอ
2. การมีบุคคลอื่นในขณะที่ครูสร้างสถานการณ์ขึ้น ทำให้เกิดความ
 อับอายโดยเฉพาะนักเรียนที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว นักเรียนที่ขาดความมั่นใจในตนเองจะ
 รู้สึกเป็นปัญหารุนแรงขึ้น

จากข้อมูลทั้งหมดข้างต้นที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาจากการ
 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหาและปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหา
 ผู้วิจัยสรุปได้เป็นดังแผนภาพที่ 16 ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหา	ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหา	ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
บุคลิกภาพ การเรียกร้องความสนใจ การได้รับแรงเสริมจากการแก้ปัญหาของคู่กรณี	การรับรู้พฤติกรรมที่ไม่ชอบของคู่กรณี ความขัดแย้งที่มีมาก่อน การได้รับผลที่ไม่พอใจ	การถูกแกล้ง การถูกล้อเลียน
บุคลิกภาพ การเรียกร้องความสนใจ ความขัดแย้งที่มีมาก่อน การได้รับแรงเสริมจากการแก้ปัญหาของคู่กรณี การไม่มีผู้ใหญ่ในสถานการณ์	การได้รับผลที่ไม่พอใจ	การถูกทำร้าย การถูกบังคับ
การขาดสิ่งของ บุคลิกภาพ การเรียกร้องความสนใจ	ลักษณะสิ่งของ ความขัดแย้งที่มีมาก่อน	การถูกขังของ
กิจกรรมที่ครูและโรงเรียนจัดขึ้น บุคลิกภาพ การไม่มีผู้ใหญ่อยู่ในสถานการณ์	การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ การได้รับผลที่ไม่พอใจ	เพื่อนทำตัวไม่ดี
กิจกรรมที่ครูและโรงเรียนจัดขึ้น บุคลิกภาพ	การได้รับผลที่ไม่พอใจ การรับรู้พฤติกรรมที่ไม่ชอบของคู่กรณี	เพื่อนไม่ช่วยงานกลุ่ม
	การรับรู้พฤติกรรมที่ไม่ชอบของคู่กรณี การได้รับผลที่ไม่พอใจ	การไม่ชอบครู

แผนภาพที่ 16 ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหาและการเกิดปัญหา

เมื่อนักเรียนพบกับปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นักเรียนเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาแบบใดบ้าง อะไรเป็นปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาเหล่านั้น ๑

จากการศึกษาในครั้งนี้ได้พบแบบแผนการแก้ปัญหาที่นัก เรียนเลือกใช้ เมื่อพบกับปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 แบบแผน ดังนี้

1. แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง
 - ก. การแก้ปัญหาแบบยินยอม/หลบหนี
 - ข. การแก้ปัญหาแบบเผชิญหน้า
 - ค. การแก้ปัญหาแบบลดความตึงเครียด
 - ง. การแก้ปัญหาแบบอ้อมซอม
2. แบบแผนการแก้ปัญหาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ

รายละเอียดของแบบแผนการแก้ปัญหามีดังนี้

1. แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นแบบแผนการแก้ปัญหาที่ผู้แก้ปัญหาลงมือแก้ปัญหาเองเมื่อพบกับปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเองมีหลายลักษณะ ซึ่งเรียงตามลำดับความมากน้อยที่พบได้ ดังนี้

ก. การแก้ปัญหาแบบยินยอม/หลบหนี "ไม่อยากยุ่งด้วย"; "เขาแข็งแรงสู้ไม่ได้ หลบดีกว่า"

การแก้ปัญหาแบบยินยอมนี้เป็นลักษณะการแก้ปัญหาที่ผู้แก้ปัญหาไม่ได้แสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกมาเพื่อพบกับปัญหา หรือผู้แก้ปัญหาแสดงพฤติกรรมตามที่ผู้ก่อปัญหาต้องการให้กระทำ โดยไม่เต็มใจแต่ไม่ขัดแย้งจนบางครั้งเหมือนไม่ได้เกิดปัญหาขึ้น ในการเลือกใช้การแก้ปัญหาแบบนี้มีเหตุผลหลายประการ เช่น นักเรียนหญิงที่ไม่มีบุคลิกภาพก้าวร้าวจะให้เกิดผลว่า "เดี๋ยวก็หยุดไปเอง" "ราคาขอรอบก่อนปัญหา" "ไม่อยากยุ่งด้วย" "แม่เตือนให้อยู่เฉย ๆ" ส่วนนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าวจะให้เกิดผลว่า "ต่อสู้ไม่ได้ เพราะเขาเป็นมวย" "ยิงต่อสู้ยิงเจ็บตัว" "เขาแข็งแรงกว่า" นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ทำให้ผู้แก้ปัญหาเลือกใช้การแก้ปัญหาแบบนี้

คือ การที่มีผู้ใหญ่อยู่ในเหตุการณ์นั้นด้วย หรือการที่กำลังทำกิจกรรมที่สนใจอยู่ เช่น การทำแบบฝึกหัดที่ต้องการสงวนเวลา การอ่านการ์ตูนที่กำลังสนใจมาก

จะสังเกตพบว่า นักเรียนทุกคนใช้การแก้ปัญหานั้น แต่มีเหตุผลในการเลือกใช้แตกต่างกัน และการเลือกใช้การแก้ปัญหานั้นจะมีผลต่อการเกิดปัญหาในครั้งต่อไปอีก เพราะผู้แก้ปัญหาจะได้รับแรงเสริมจากนิยมน ทำให้ก่อปัญหารุนแรงมากขึ้นนอกจากนี้ จะสังเกตพบว่า เมื่อนักเรียนมีปัญหากับครูและรู้ว่าตัวเองไม่ผิด นักเรียนจะนิยมนทุกครั้งที่แม้ในครั้งแรกจะมีการอธิบายเหตุผลให้ครูทราบ เมื่อเห็นว่าครูไม่ยอมรับฟังและเชื่อถือในครั้งหลังก็จะใช้วิธีการนิยมน

ในการเลือกใช้การแก้ปัญหานี้ บางครั้งผู้แก้ปัญหาต้องเปลี่ยนแปลงการแก้ปัญหานั้น ๆ เช่น การเผชิญหน้า หรือใช้อำนาจของผู้ใหญ่เนื่องจากเห็นว่าได้รับผลเสียมากกว่าจะทนได้ ปัญหาเกิดขึ้นยืดเยื้อต่อไป และปัญหาคลี่คลายอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ จึงทำให้เกิดความอับอาย

ส่วนการแก้ปัญหานั้นเป็นการแก้ปัญหานั้นที่ผู้แก้ปัญหาไม่แสดงพฤติกรรมโต้ตอบกลับผู้ก่อปัญหาแต่จะออกจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะไม่ต้องพบกับปัญหานั้นต่อไป การแก้ปัญหานี้ มี 2 ลักษณะ คือ การหนีออกจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะหนีออกมาทันทีที่พบกับปัญหา หรืออาจจะหนีออกมาหลังจากกระทำการตามที่ต้องการแล้วการหลบหนีอีกลักษณะหนึ่ง คือ การออกจากสภาพที่คาดว่าจะเกิดปัญหานั้น ซึ่งมีทั้งปัญหาที่เกิดจากครู และเพื่อนนักเรียน

จะสังเกตพบว่า นักเรียนใช้วิธีการนี้ในการแก้ปัญหานั้น เพราะการที่ได้รับผลจากการกระทำที่ไม่พอใจบ่อย ๆ และไม่สามารถจะใช้วิธีการอื่นโต้ตอบได้ นอกจากนี้การที่มีผู้ใหญ่อยู่ในสถานการณ์จะทำให้นักเรียนใช้วิธีการหลบหนีด้วย ตัวอย่างของการแก้ปัญหานี้ คือ

สิทธิซึ่งเป็นคนขี้กลัวแก๊งชกโหดฉลาดในขณะที่ยืนแถวห้องหน้าเรียน ตอนเที่ยงแล้วหัวเราะ ฉลาดเอาลิ้นลูบโหดและขี้แฉะ สิทธิจึงหัวเราะและแก๊งดังพลบอีก ฉลาดจึงขยับที่บั้นท้าย ๗ กับศักดิ์ และขยับกับศักดิ์ว่า "กูไม่อยากจะให้ไอ้สิทธิมาโรงเรียนเลย มันแก๊งเจ็บ ๗ เห็นว่ากูไม่มีทางสู้" จะสังเกตพบว่า สิทธิจะแก๊งฉลาดอยู่เสมอ และฉลาดไม่เคยโต้ตอบเลย จะมีบ้างก็เพียงบอกว่า "เจ็บนะ" เท่านั้น

ข. การแก้ปัญหาแบบเผชิญหน้า "แก๊งค์มาที่ซัดไป"

การแก้ปัญหาแบบเผชิญหน้า เป็นวิธีการแก้ปัญหามีหลายแบบโดยผู้แก้ปัญหามักจะแสดงความไม่พอใจด้วยคำพูดและการกระทำ หรือแสดงพฤติกรรมโต้ตอบกลับ เมื่อเกิดปัญหาขึ้น การโต้ตอบที่แสดงออกมีระดับความรุนแรงหลาย ๆ ลักษณะ ดังนี้

1) การแสดงอาการไม่พอใจและบอกผลการกระทำว่าได้รับความเจ็บปวด เป็นการแสดงความรู้สึกออกมาให้ผู้ก่อปัญหาได้รับรู้ ทั้งในลักษณะแสดงความไม่พอใจ ความโกรธเคืองและบอกผลเสียที่ได้รับจากการเกิดปัญหา ตัวอย่างเช่น

บอกว่า "เจ็บนะ" "ปล่อยกู" เมื่อถูกแก๊งค์ หรือถูกทำร้าย

2) การโต้ตอบเพื่อไม่ให้หยุดก่อปัญหา เป็นการแสดงพฤติกรรมโต้ตอบผู้ก่อปัญหาเพื่อให้ผู้ก่อปัญหาหยุดก่อปัญหา นักเรียนที่ใช้การแก้ปัญหาแบบนี้ เนื่องจากการได้รับผลการกระทำที่เจ็บปวดมาก อับอายมาก การมีบุคคลอื่นในสถานการณ์นั้น ๆ และบุคคลนั้นให้ความสนใจอยู่ และในกรณีที่เกิดปัญหาจากการถูกแกล้งของไปใช้และถ้าหากสิ่งของนั้นเป็นของส่วนตัวที่ชอบมากเป็นพิเศษ หรือเป็นของเล่นที่มีก็จะใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบนี้ ตัวอย่างของการแก้ปัญหาแบบนี้คือ

สิรายจะถูกสิทธิ ซึ่งเป็นนักมวยแก๊งค์ลือคอคอ ดีเข้าเสมอ ซึ่งสิรายมักจะเฉยยอมให้แก๊งค์ แต่ถ้าเจ็บมาก ๆ สิรายก็จะชกแรง ๆ ให้อหยุด ซึ่งทำให้สิทธิหยุดแก๊งค์ สิรายได้ บอกเหตุผลว่า "ถ้าทนไม่ไหวก็ซัด" แต่ในคราวหลังสังเกตพบว่า สิทธิก็จะแก๊งค์อีก และถ้าหากไม่เจ็บปวดมากสิรายก็จะเฉยไม่โต้ตอบสิทธิ

3) การใช้กฎหมายในการแก้ปัญหา เป็นการแก้ปัญหาแบบเผชิญหน้า เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการโดยใช้กำลังของกลุ่มบุคคลบังคับให้อีกฝ่ายหนึ่งยินยอมกระทำตามที่ต้องการ ในการศึกษาคั้งนี้พบว่าการใช้การแก้ปัญหาแบบที่พบเฉพาะนักเรียนหญิงในเมือง เนื่องจากพบปัญหาแต่ดร้อนในขณะขึ้นเข้าแถวหน้าห้องเรียน นักเรียนหญิงในเมืองจึงตกลงกันไปยืนแถวหลังและบังคับให้นักเรียนชายไปยืนแถวหน้าและถูกแดดส่องแทน

การแก้ปัญหาแบบลดความตึงเครียดมักจะทำให้ปัญหาลุกลามคลี่คลายไปด้วยดีเสมอ แต่ผู้ที่ใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบที่มีน้อย และมักจะเป็นที่ที่มาจากครอบครัวอบอุ่น ถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยให้มีความอิสระในการคิด และในการกระทำอยู่เสมอ และมักจะใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบที่ในกลุ่มเพื่อนสนิทมากกว่ากลุ่มที่คอยรังแก ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ถือว่าการใช้คำพูดล้อเลียน ตากถางบมด้อยของคนอื่น และทำให้ผู้อยู่ในสถานภาพนั้นชอบชั้นหัวเราะเป็นการแก้ปัญหาแบบลดความตึงเครียด

การแก้ปัญหาแบบลดความตึงเครียดนี้ อาจจะใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวเอง หรือปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นในกลุ่มก็ได้ ตัวอย่างของการแก้ปัญหาแบบนี้ คือ

อากาเห็นชู้หนึ่งปี กระโปรงเปิด ในขณะที่ทำงานกันในกลุ่มหลายคน อากาจึงพูดกับชู้ว่า "นี่ก็เรียนจำเห็นหลายฟุตบอลแล้ว" เพราะกลัวว่าชู้จะอายเพื่อน

โกญญาและจรรยาพรทะเลาะกันต่างคนต่างก็ทำหน้าอ ทาดาเขียววิงกัน ครูเห็นเข้าจึงถามว่า "มีเรื่องอะไรกัน" วรวิภาแล้วครูจะตั้งทะเลาะกันจึงตอบครูว่า "เขาจะกินกันค่ะ" ครูและเพื่อน ๆ จึงหัวเราะ ทำให้คู่กรณีหัวเราะตามไปด้วย

วิชากำลังตัดกระดาษเป็นริ้ว ๆ เพื่อนมาติดในภาพ แต่ทำก็ติดองการใช้กรรไกรที่วิชากำลังใช้อยู่ตัดรูปดวงอาทิตย์ก่อน วิชาไม่ยอมให้กรรไกรและยังตัดกระดาษต่อไป ก็เกิดจึงต่อว่า "ทำเล่นไม่เข้าเรื่อง" วิชาบอกว่า "กำลังตัดเส้นอยู่" ก็เกิดจึงต่อว่าอีกว่า "ตัดเส้นอะไรก็ไม่รู้ไม่เห็นเข้าเรื่อง" วิชาจึงพูดว่า "เส้นก๊วยเตี๋ยว ๆ" แล้วหัวเราะ ยื่นกรรไกรให้ ก็เกิด ทำให้เพื่อน ๆ หัวเราะกันทั้งกลุ่ม

ง. การแก้ปัญหาแบบอ้อมซอมน "ทำได้แต่ต้องดูที่นี้"

การแก้ปัญหาแบบอ้อมซอมนเป็นการแก้ปัญหาที่ผู้แก้ปัญหาเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายตามที่ตนเองต้องการทั้งหมด แต่เป็นการแก้ปัญหาที่ทั้งผู้แก้ปัญหาและผู้แก้ปัญหาค้างกับบรรลุเป้าหมายในการแก้ปัญหาในระดับหนึ่ง การแก้ปัญหาแบบอ้อมซอมนนี้เป็นการแก้ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกิดขึ้นน้อยที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ โดยเป็นการ

แก้ปัญหาที่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างกันของคู่กรณี และเห็นผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นควบคู่กันไป โดยปกติแล้วนักเรียนจะเลือกใช้การแก้ปัญหาแบบอื่นมากกว่า แต่เมื่อคาดว่าจะเกิดความเสียหายขึ้น ก็จะใช้วิธีการนี้ ตัวอย่างของการแก้ปัญหาแบบนี้ คือ

ชียยะต้องการดูภาพวาดรถมอเตอร์ไซด์ของหนู (หนูวาดเอง)

แต่หนูกลัวชียยะ จะทำให้รูปภาพฉีกขาดเสียหาย เพราะชียยะชอบแกล้งเพื่อหยอเย้าเสมอ หนูจึงปฏิเสธไม่ให้ดู แต่ชียยะจะแย่งภาพเพื่อดูให้ได้ หนูจึงยอมให้ชียยะดูถ้าชียยะจะทิ้งดูภาพที่โต๊ะของหนูเท่านั้น หนูนำไปดูที่อื่น ชียยะจึงยอมทิ้งดูภาพที่โต๊ะของหนูจนเสร็จแล้วคืนภาพให้

2. แบบแผนการแก้ปัญหาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ

แบบแผนการแก้ปัญหาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือนั้น เป็นแบบแผนการแก้ปัญหาที่ผู้แก้ปัญหาให้บุคคลอื่นแก้ปัญหาแทน เมื่อพบกับปัญหา การให้บุคคลอื่นช่วยเหลือนั้นอาจจะทำให้ผู้ใหญ่ เพื่อนหรือผู้มีอำนาจมากกว่าช่วยเหลือ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นเพื่อให้ผู้ก่อปัญหาเกรงกลัวและหยุดก่อปัญหา ซึ่งอาจจะเป็นเพียงการขู่ว่าจะฟ้องผู้ใหญ่หรืออาจจะฟ้องจริง ๆ เพื่อให้จัดการแก้ปัญหาให้กันได้ นักเรียนที่เลือกใช้การแก้ปัญหาแบบนี้มักจะเคยใช้ชีวิตอื่นมาแล้วแต่ไม่ได้ผล และวิธีนี้จะทำให้ได้ผลดีเสมอ นอกจากนี้ยังสังเกตพบว่านักเรียนที่จะเลือกใช้วิธีการนี้แก้ปัญหานั้นมักจะรับรู้ว่ามีผู้ที่จะช่วยเหลือ อาจจะเป็นเพื่อน ผู้ใหญ่ซึ่งอาจจะเป็นครู พ่อแม่ ญาติให้การยอมรับและเชื่อถือ นักเรียนที่รับรู้ว่าคุณเองไม่ได้รับการยอมรับจะไม่ใช้วิธีการนี้ ตัวอย่างของการแก้ปัญหา แบบนี้คือ

สัญญาดีฉลาด เพราะไม่ยอมทำแบบฝึกหัด ฉลาดจริงชู้ว่ากลับบ้านจะฟ้องแม่ให้แม่ตำหนิ (แต่ทำให้สัญญาดีฉลาดรุนแรงขึ้น)

ภรรยาก็ได้รับมอบหมายให้ควบคุมเพื่อนและน้องชั้นเล็กเล็กกว่าให้อยู่ในระเบียบแถว ไม่ส่งเสียงดัง ถ้าหากเพื่อนและน้องชั้นเล็กกว่าไม่เชื่อฟัง ไม่อยู่ในระเบียบแถวและยังส่งเสียงดัง ภรรยาก็จะตี ชู ดะคอกให้หยุด หลังจากตี ชู ดะคอกแล้วไม่ได้ผล ภรรยาก็จะจตชื้อส่งครู ถ้ายังไม่ได้ผลอีกก็จะจตชื้อส่งครู ซึ่งทำให้ได้ผลทุกครั้ง

ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนพบลักษณะอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยที่อธิบายการเกิดปัญหา

ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมเป็นสถานการณ์ที่ทำให้เกิดความคับข้องใจ ไม่พอใจเนื่องจาก
สิ่งของรอบตัว สถานที่ สภาพดินฟ้าอากาศ และกฎระเบียบที่สร้างขึ้นมาขัดขวางไม่ให้เกิดกิจกรรม
ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวก หรือทำให้การกระทำบางอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการไม่ได้ ปัญหา
จากสิ่งแวดล้อม สามารถจำแนกได้ 3 ปัญหาย่อย ซึ่งเรียงตามความมากน้อยของการเกิดปัญหา
ได้ดังนี้

1. ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมด้านวัสดุ อุปกรณ์ และสถานที่ในโรงเรียน

ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมด้านวัสดุอุปกรณ์และสถานที่ในโรงเรียนนั้น เป็นสภาพที่
เกิดจากการขาดสิ่งของ การไม่สะดวกในการใช้สิ่งของ เครื่องใช้และสถานที่ต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว
ที่ต้องใช้เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งเป็นกิจกรรมการเรียน การเล่น และอื่น ๆ ลักษณะสิ่งของนั้น
อาจจะเป็นสิ่งของส่วนตัว สิ่งของส่วนรวม สิ่งของที่ทำมาใช้ในการทำกิจกรรมการเรียน ทำกิจกรรม
ของโรงเรียนที่ต้องรับผิดชอบ หรือใช้เพื่อการเล่นสนุกสนานก็ได้ ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมด้านนี้พบว่า
เกิดมาจากรองจากปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ลักษณะของปัญหามีดังนี้

ก. การขาดสิ่งของ เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ สาเหตุการขาด
สิ่งของนี้ มีหลายลักษณะอาจจะเนื่องจากไม่ได้เตรียมสิ่งของมาก่อน เพราะไม่ทราบว่าต้องใช้
สิ่งของนั้น ๆ ในการทำกิจกรรม การลืมเตรียมของมาใช้ การไม่สามารถจัดเตรียมสิ่งของนั้นได้
เนื่องจากอยู่ไกลจากแหล่งขาย หรือที่ ๆ มีสิ่งของนั้นหรืออาจจะเนื่องมาจากไม่มีเงินมาซื้อหา
สิ่งของไว้ใช้ได้ หรือในบางกรณีอาจจะเนื่องมาจากการที่มอบหมายให้เพื่อนเตรียมสิ่งของมา
แต่เพื่อนไม่ได้เตรียมมาก็ได้

สิ่งของที่ขาดทำให้ไม่มีใช้นี้ อาจจะเป็นอุปกรณ์การเรียน หนังสือ
สิ่งของที่ทำมาใช้ในการทำกิจกรรมการเรียน อาจจะเป็นของเล่นที่ต้องการเล่น หรือเป็นสิ่งของ
เครื่องใช้ส่วนตัว เช่น รองเท้า เสื้อผ้า เครื่องประดับ จะสังเกตพบว่า การขาดสิ่งของใน
ลักษณะเดียวกันอาจจะทำให้เด็กเรียนบางคนเกิดปัญหา แต่บางคนไม่เกิดปัญหาขึ้น ขึ้นอยู่กับการ
ให้ความสำคัญของสิ่งของที่จะใช้ทำกิจกรรม จะเห็นว่านักเรียนที่เรียนเก่งและเรียนร้อยเมื่อขาด
สิ่งของที่ต้องใช้เพื่อการเรียน หรือทำกิจกรรมที่ครูกำหนดให้จะรู้สึกว่ามีปัญหา และจะพยายาม
หาสิ่งของมาจนได้ ส่วนนักเรียนที่มีบุคลิกที่เล่น สนุกสนาน และมีความอยากรู้อยากเห็นเมื่อขาดของ

เล่นก็จะพยายามหามาเล่นจนได้ แต่ถ้าขาดสิ่งของที่ต้องใช้เพื่อการเรียนกลับไม่ตระหนักว่าเป็นปัญหา หรือไม่พยายามหาสิ่งของมาใช้

นอกจากนี้ยังพบว่า การขาดสิ่งของนั้นอาจจะเป็นลักษณะที่สิ่งของนั้นมีอยู่แต่ในขณะนี้จะไม่ใช้สิ่งของตกลงไปในที่ซึ่งไม่สามารถหามาใช้ได้ อีก เช่น ตกลงไปในช่องเล็ก ๆ ตกลงไปในน้ำ ตัวอย่างของปัญหาลักษณะนี้มีดังนี้

ครูให้ทำโคมไฟแต่ไม่มีไม้สำหรับทำแกน ทำกรงแต่ไม่มีใบดอง ไม่มีปากกาเขียน ไม่มีภาชนะที่สะอาดในการรับประทานอาหารเที่ยง พุดบอลตกลงไปในน้ำ ขณะกำลังเล่นอยู่ ลูกแก้วตกลงไปในร่องที่แตก เข็มเย็บผ้าตกลงไปในช่องลิดข้างตู้ และร่องกระดาษ

ข. การขาดทักษะในการใช้อุปกรณ์ และการทำงานต่าง ๆ การขาดทักษะในการใช้อุปกรณ์และการทำงานต่าง ๆ นี้เป็นการที่ไม่สามารถจะใช้สิ่งของที่มีอยู่ได้ เนื่องจาก การใช้ไม่เป็น เพราะไม่เคยใช้มาก่อน การที่ไม่สามารถทำสิ่งของนั้นให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ เพราะท้อแท้ เป็นงานไม่คุ้นเคยหรือทำแล้วไม่ได้ผลงานตามที่ต้องการ ปัญหาการขาดทักษะในการใช้สิ่งของนี้อาจจะเป็นสิ่งของที่ใช้ในการเรียน ใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือสิ่งของที่ใช้ นอกเหนือจากการเรียน เช่น ของเล่นที่เล่นไม่เป็น ของเล่นที่ประกอบไม่ได้ หรืออาจจะเป็น สิ่งของที่ต้องใช้ในงานที่ครูมอบหมายให้ช่วยเหลือ ตัวอย่างของปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น

ไม่สามารถตัดผ้าสำหรับเย็บตะเข็บได้ เย็บใบดองเป็นกรงแต่ใบดองแตก ทหารบินเป็นโบริวเพื่อติดบนบัตร ส.ค.ส. ไม่ได้ ร้อยมาลัยชีกแล้วไม่สามารถดึงออกมาจาก เข็มมาลัยได้ ล้างเสื่อน้ำมันขนาดใหญ่ซึ่งเปื้อนคราโคลนไม่ได้เพราะน้ำซึ่งตรงกลางเสื่อ รัดน้ำดันไม่ ที่อยู่สูงกว่าตัวผู้รด ตอรถมอเตอร์ไซด์จากเศษไฟแช็คไม่ได้

ปัญหาในลักษณะนี้จะพบว่า นักเรียนที่พบกับปัญหาบ่อย ๆ มักจะเป็นนักเรียน
ที่ครูมอบหมายให้ทำกิจกรรมอยู่เสมอ และนักเรียนที่อยากรู้ อยากเห็น อยากเล่น อยากเรียนรู้อยู่
ตลอดเวลา

ค. ปัญหาจากสิ่งของชำรุด ใช้ไม่ได้ อาจจะเป็นไปในลักษณะ สิ่งของที่ต้องการ
ใช้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่สามารถใช้ได้เหมือนเดิม ซึ่งอาจจะเป็นเพราะชำรุดเสียหายเพราะเก่า
ใช้งานมาก อาจจะเป็นของเล่นที่เกิดชำรุดเสียหายในระหว่างการเล่น การที่สิ่งของชำรุดใช้งาน
ไม่ได้นั้น อาจจะไม่เกิดปัญหาขึ้นก็ได้ ถ้าหากนักเรียนไม่ต้องใช้แต่จะสังเกตพบว่า สิ่งของที่เป็น
ของส่วนตัว เมื่อเกิดชำรุดเสียหายก็จะเกิดปัญหาขึ้น แม้จะไม่ต้องใช้สิ่งของนั้น ๆ ในขณะนั้นก็ตาม
นอกจากนี้ นักเรียนบางคนอาจจะตระหนักในปัญหาสิ่งของชำรุด แม้ว่าจะเป็นคนอื่น โดยเฉพาะ
ในกรณีที่เป็นสิ่งของของเพื่อนสนิท ในการพบของเล่นชำรุดในขณะที่กำลังเล่นอยู่ นักเรียนจะรู้สึกว่าเป็น
ปัญหาและพยายามหาทางแก้ไขเพื่อให้เล่นได้ต่อไป นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อต้องพบปัญหาในลักษณะ
ที่มีครูมาเกี่ยวข้องทั้งลักษณะการอยู่สถานการณ่นั้น ๆ การทำกิจกรรมที่ครูมอบหมาย การจัดหา
อุปกรณ์ให้ครู ถ้ามีปัญหากจากสิ่งของ นักเรียนจะรู้สึกว่าปัญหาหนักกว่าไม่มีครูมาเกี่ยวข้อง
ตัวอย่างของปัญหามีดังนี้

สิ้นชักรัดจะดึงยากเพราะฝืดติดขัดแต่ครูให้หยิบช้อนกินข้าวที่อยู่ในโต๊ะให้ครู
โมโครโฟนไม่ดังในขณะที่ทำกิจกรรมภาษาไทยวันละคร่ำ หน้าต่างปิดไม่ได้เพราะชำรุด

ง. การไม่สะดวกในการใช้สถานที่ต่าง ๆ ปัญหาในลักษณะนี้เกิดขึ้นเมื่อต้อง
ใช้สถานที่ เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การตอบสนองความต้องการขับถ่าย การกินอาหารใน
โรงอาหารซึ่งแคบหรือหนาวหรือการทำกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การเล่นในสนามแต่สนามและมิโกลน
การทำกายบริหารในท่าที่ต้องนอนบนพื้นสนามที่สกปรก ตัวอย่างของปัญหามีดังนี้

ห้องน้ำไม่สะอาดมีอ๊อ ห้องน้ำมีฟ้าอนาม้มตกอยู่ ห้องน้ำมีกลิ่นเหม็น โต๊ะใน
โรงอาหารสกปรกเป็นอาหาร สนามมีโกลนและเล่นไม่สนุก

2. ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นสภาพที่ก่อให้เกิดความคับข้องใจ เนื่องจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติรอบตัว ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต เช่น พืช สัตว์ หรือสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต เช่น ดินฟ้าอากาศ สภาพแวดล้อมรอบตัวนี้จะไม่เกิดปัญหาขึ้น ถ้าหากไม่มีปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การไม่ได้เตรียมสิ่งของมาใช้เพื่อแก้ปัญหา การทำกิจกรรมที่ต้องเกี่ยวข้องกับสภาพนั้น ๆ การเล่นสนุก การทำงานที่ได้รับมอบหมาย ตัวอย่างของปัญหาที่พบมีดังนี้

นำปลาที่ตมาเล่นจนปลากัดทางนึกต้องรักษาให้หาย การหาอาหารมาเลี้ยง ปลากัดที่มีอยู่ การอยากได้ดอกไม้จากต้นไม้ซึ่งอยู่สูงเกินกว่าจะเด็ดมาร้อยมาลัยเล่น สมบัติใน ขณะที่ทำงานอยู่ ทำให้อุปกรณ์ปลิวทำงานไม่ได้สะดวก น้ำท่วมซึ่งจึงทำให้รองเท้าและ น้ำกระเด็น ทำให้เสื้อผ้าสกปรก แดดร้อนในขณะทำกิจกรรม อากาศหนาวแต่ไม่มีเสื้อหนาว

3. ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เป็น

สถานการณ์ใดที่ทำให้เกิดความคับข้องใจ เนื่องจาก กฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติ วัฒนธรรม บางอย่าง มาขัดขวางไม่ให้ทำกิจกรรมได้อย่างสะดวก กฎระเบียบบางอย่างเป็นสิ่งที่รับรู้กันโดยทั่วไป แต่กฎ ระเบียบบางอย่างรับรู้กันเฉพาะกลุ่ม เฉพาะเวลา นอกจากนี้ยังมีปัญหาเนื่องจากการทำงานที่ได้รับมอบหมายแต่ไม่สามารถจะทำได้ ซึ่งอาจจะเป็นไปในลักษณะที่ต่องทำงานอื่นในเวลาเดียวกัน ไม่ชอบงานที่ได้รับมอบหมาย หรือการมีงานให้เลือกทำมากกว่า 1 อย่าง

จากการสังเกต พบว่า วัฒนธรรมเกี่ยวกับการเคารพผู้อาวุโส เป็นวัฒนธรรม ที่มีการปฏิบัติอยู่มากและบางครั้งวัฒนธรรมเรื่องนี้มีผลให้เกิดปัญหาขึ้น เช่น เมื่อต้องใช้สิ่งของ ที่เป็นของครู เมื่อต้องจัดเตรียมสิ่งของที่มีอยู่ให้ผู้ใหญ่หรือครู แต่สิ่งของไม่ดีเท่าที่ควร เช่น ไม่สะอาด ชำรุด การทำความเคารพผู้ใหญ่ในวาระบางอย่าง เช่น กาลังถือรองเท้าอยู่ ถือของหลายอย่าง ตัวอย่างของปัญหามีดังนี้

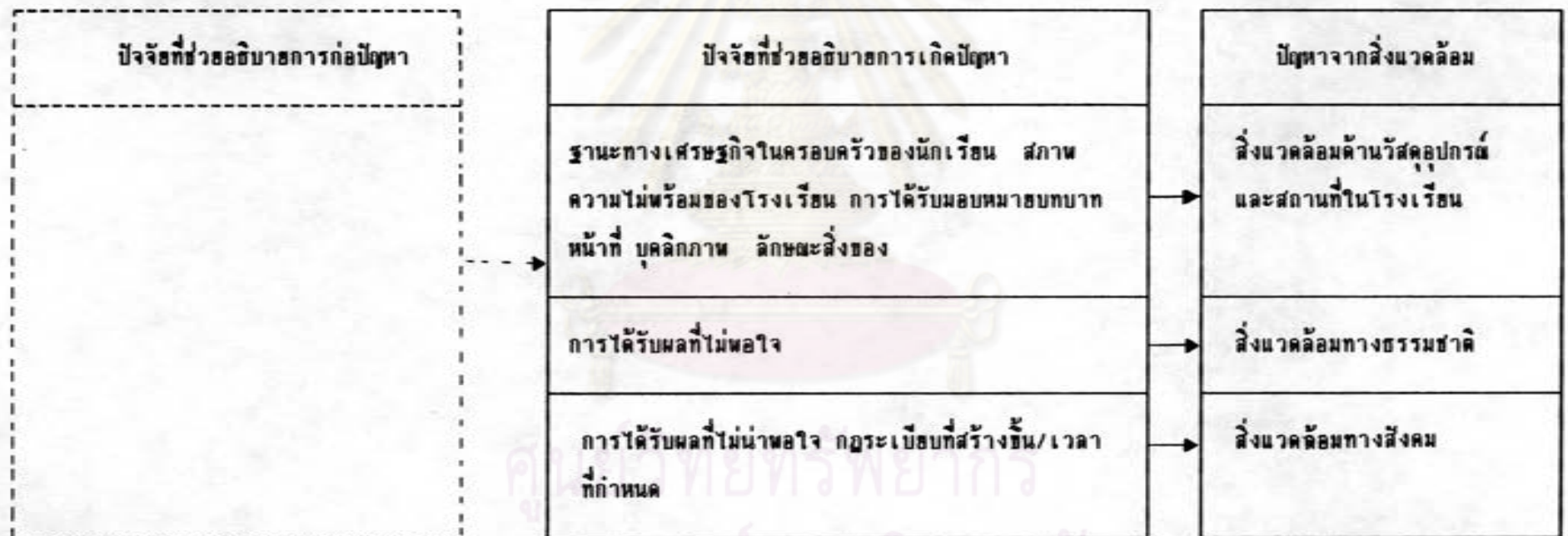
ต้องถอดรองเท้าก่อนขึ้นอาคารแต่มีของมากทั้งของกิน ของใช้ กระเป๋าจึง
ถือไม่หมด ครูไม่ให้กินอาหารในห้องเรียนในเวลาพักเที่ยง ต้องทำงานในช่วงเวลาสั้น ต้องเลือก
ทำงาน 2 อย่างที่ทาพร้อมกัน

ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหาจากสิ่งแวดล้อมนั้นมีหลายอย่าง เช่น ฐานะ
ทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่สามารถจัดหาอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ มาใช้ได้ นอกจากนี้
ลักษณะของโรงเรียนจะทำให้เกิดปัญหาแตกต่างกัน โดยที่โรงเรียนในชนบทจะขาดความพร้อม
และความสะดวกในการจัดหาสิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ และมีปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทาง
ธรรมชาติมากกว่า เช่น มีน้ำท่วม มีโคลนบริเวณสนาม มีปัญหาจากของเล่นในสภาพธรรมชาติ
มากกว่า ส่วนโรงเรียนในเมือง ซึ่งเห็นเรื่องกฎระเบียบมากกว่าทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับกฎ
ระเบียบแนวปฏิบัติมากกว่า นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหามากน้อยต่างกันในแต่ละบุคคล
เช่น การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ การมีความต้องการเล่น การอยากรู้ อยากเห็น อยู่เสมอ
และการขาดความรู้ทักษะในการทำงานและการใช้สิ่งของ

ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมนี้ไม่มีปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหา เพราะไม่มีคูกรณ
ซึ่งต่างกับ ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในแผนภาพที่จะเสนอนี้ จึงมีเพียงปัจจัยที่ช่วย
อธิบายการเกิดปัญหาและปัญหาจากสิ่งแวดล้อมเท่านั้น

จากข้อมูลข้างต้น เกี่ยวกับรายละเอียดของปัญหาจากสิ่งแวดล้อมและปัจจัยที่
ช่วยอธิบายการเกิดปัญหา สรุปได้ดังแผนภาพที่ 17

ศูนย์วิจัยการศึกษาด้านสุขภาพ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 17 ปัญหาจากสิ่งแวดลอมและปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหา

ปัญหาจากความต้องการที่หนักเรียนพบมีลักษณะอย่างไร อะไรเป็นปัจจัยที่อธิบายการเกิดปัญหา

ปัญหาจากความต้องการของบุคคลเป็นสถานการณ์ที่ทำให้ผู้แก้ปัญหาเกิดความคับข้องใจไม่พอใจ เนื่องจากพบกับอุปสรรคบางอย่างที่มาขัดขวางทำให้ไม่สามารถกระทำการบางอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการได้ อุปสรรคต่าง ๆ ที่มาขัดขวางนั้น อาจจะเป็นสิ่งแวดล้อมได้แก่บุคคลหรือ สิ่งของหรือระเบียบ บางอย่างก็ได้ ฉะนั้นจึงพบว่าปัญหาความต้องการบางลักษณะที่เสนอต่อไปนี้ จึงซ้ำกับปัญหาจากสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมาแล้ว

จะสังเกตพบว่า อุปสรรคที่เกิดขึ้นบางอย่างมีผลต่อการเกิดปัญหานักเรียนคนหนึ่ง แต่ไม่เกิดปัญหากับนักเรียนคนอื่นก็ได้ ปัญหาจากความต้องการของบุคคลที่พบมี 4 ลักษณะ คือ

1. ปัญหาด้านความต้องการทางร่างกาย

ปัญหาด้านความต้องการทางร่างกายที่พบในครั้งนี้มี 3 ลักษณะ คือ

ก. ความต้องการด้านอาหารเป็นการอยากได้อาหารมารับประทานเพื่อทำให้หายหิว แต่ไม่สามารถกินอาหารในลักษณะที่ต้องการได้ กินอาหารช้ากว่าที่ควรเป็น หรือต้องกินอาหารในสภาพที่ไม่พอใจ เช่น อาหารที่มีอยู่ไม่อร่อยจึงไม่อยากกิน อาหารมีราคาแพง โรงอาหารหรือหออาหาร แคบ มีคนมารอกินอาหารอยู่เป็นจำนวนมาก ปัญหาดังกล่าวที่มีปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา คือ การมีโอกาสเลือก จำนวนนักเรียนมากและการขาดเงินในการซื้ออาหาร ซึ่งจะพบว่านักเรียนในโรงเรียนชุมชนเมืองนั้นมีโอกาสมากในการเลือกกินอาหารและเลือกซื้อสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ จึงพยายามที่จะหาอาหารที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด ซึ่งในบางครั้งโรงเรียนไม่สามารถที่จะสนองความต้องการให้นักเรียนทุกคนได้ นักเรียนจึงเกิดปัญหาขึ้น แต่นักเรียนชนบทไม่มีโอกาสที่จะเลือกอาหารเนื่องจากมีแค่อาหารที่โรงเรียนได้เตรียมไว้เท่านั้น ปัญหาจึงเกิดขึ้นน้อยกว่า นอกจากนี้การที่โรงเรียนชุมชนเมืองมีนักเรียนจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการรออาหารขึ้น และปัญหาด้านนี้อาจจะเกิดขึ้นเพราะนักเรียนขาดเงินในการซื้ออาหารด้วย

ข. ความต้องการซึบถ่ายเป็นความต้องการที่จำเป็นของเสียออกจากร่างกายแต่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีอุปสรรคมาขัดขวาง อุปสรรคที่มาขัดขวาง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น ได้แก่ กฎ ระเบียบที่ตั้งขึ้น สถานที่ในการซึบถ่ายไม่สะอาด ปัจจัยเกี่ยวกับกฎ ระเบียบที่ตั้งขึ้น เช่น การมีกฎห้ามออกจากห้องเรียนในช่วงแรก แต่มีความรู้สึก

ต้องการจับถ่ายในขณะนั้น ซึ่งพบในโรงเรียนในชุมชนเมืองเท่านั้น นอกจากนี้การที่สภาพที่สภาพรับ
จับถ่ายไม่สะอาด จึงทำให้ไม่อยากจับถ่าย หรือเมื่อจับถ่ายแล้วก็รู้สึกไม่พอใจกับสภาพความไม่
สะอาดนั้น

ค. ความเจ็บป่วย และผิดปกติของร่างกาย เป็นสภาพที่ร่างกาย
ผิดไปจากปกติ การเจ็บป่วยและผิดปกตินี้อาจจะเกิดขึ้นที่บ้านแต่ไม่ได้รับการรักษาและเกิดปัญหาขึ้น
ในขณะที่อยู่โรงเรียน หรืออาจจะเกิดขึ้นขณะที่อยู่ในโรงเรียน เช่น ทงลิ้มหัวแตก แขนหัก ปังจัจัย
ที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหานี้ขึ้น ได้แก่ การไม่สามารถทำกิจกรรมที่ต้องการทำได้เมื่อเกิดความ
ผิดปกติขึ้น การได้รับความเจ็บปวดมาก จะสังเกตว่านักเรียนในชนบทจะตระหนักในปัญหาประเภทนี้
น้อยกว่านักเรียนในเมือง เมื่อเด็กเรียนในชนบทเกิดปัญหาประเภทเดียวกันกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน
ในเมือง เช่น การเป็นหวัด มีไข้สูงไหล นักเรียนในชนบทจะเฉย ๆ ไม่แก้ปัญหาลงเลยทิ้งไว้
หลายวัน แต่เด็กเรียนในเมืองจะตระหนักว่าเป็นปัญหาและรีบแก้ไขโดยเร็ว ตัวอย่างของปัญหา
ประเภทนี้ เช่น ป่วยเป็นไข้ ปวดศีรษะ ทงลิ้มเป็นแผล ปากแตก เล็บขบ เป็นหวัด มือเป็นผื่น

2. ปัญหาจากการขาดความปลอดภัย

เป็นความรู้สึก กลัว ไม่มั่นใจ กังวล อาย เมื่อทำกิจกรรมหรือ
พบกับสภาพใดสภาพหนึ่ง เนื่องจากการที่เคยได้รับประสบการณ์ที่ไม่ดีจากการทำกิจกรรมนั้น
หรือการคาดหวังว่าตนเองจะไม่สามารถทำกิจกรรมนั้น ๆ ได้ดี ลักษณะปัญหามีดังนี้

- การไม่มั่นใจในการทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ตัวอย่างเช่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
วิภาไม่กล้าขายอาหารที่โรงอาหาร นกยูงไม่กล้าออกไป
ร้องเพลงชาติเมื่อทำกิจกรรมหน้าเสาธง

- การกลัวครูดู เมื่อต้องพบกับครูที่เคยดูมาก่อน แม้ว่าในขณะนั้น
จะกำลังทำผิดหรือไม่กระทำผิดก็ตาม ตัวอย่าง เช่น

ครูเดินมาหลังห้องจรีขกแล้วครูจะดูที่มือขยเค็มโรดิษ สีราบูกแล้ว
ครูที่เคยทำโทษเรื่องเล่นฟุตบอลจะดูในขณะที่ครูเดินผ่านมา .

- การกลัวถูกเพื่อนแกล้ง รังแกหรือล้อเลียนบ่อย

3. ปัญหาด้านความต้องการความรักความสนใจและการยอมรับจากกลุ่ม

เป็นความรู้สึกว่าตนเองไร้ค่า หดหู่ ถูกรังแกจากเพื่อน และครู และมีความต้องการที่จะให้เพื่อนและครูให้ความสนใจ ปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะเกิดเฉพาะช่วงเวลาที่ต้องทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน และถูกแสดงอาการรังแกใจ ต่อว่า หรืออาจจะเกิดขึ้นตลอดเวลา ก็ได้ ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้น ได้แก่ การถูกตักท้วงจากครู การถูกครูนำไปเปรียบเทียบกับนักเรียนคนอื่น การที่เพื่อนต่อว่า แสดงความรังแกใจไม่ให้เข้ากลุ่มหรือทำกิจกรรมด้วย และการขาดความอบอุ่นจากทางบ้าน จากข้อมูลพบว่า นักเรียนคนที่มีปัญหารุนแรงมักจะเป็นนักเรียนที่ได้รับประสบการณ์หรือพบกับการกระทำของเพื่อน และครูที่ทำให้รู้สึกว่าเป็นเพื่อนไม่ยอมรับ ถูกรังแกใจ โดยเฉพาะถ้าหากนักเรียนคนนั้นมาจากบ้านที่ขาดความอบอุ่น รู้สึกว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจ ไม่รัก แล้วก็จะยิ่งเกิดปัญหารุนแรงมากขึ้น

4. ปัญหาด้านความต้องการทำกิจกรรมอื่นที่สนใจ

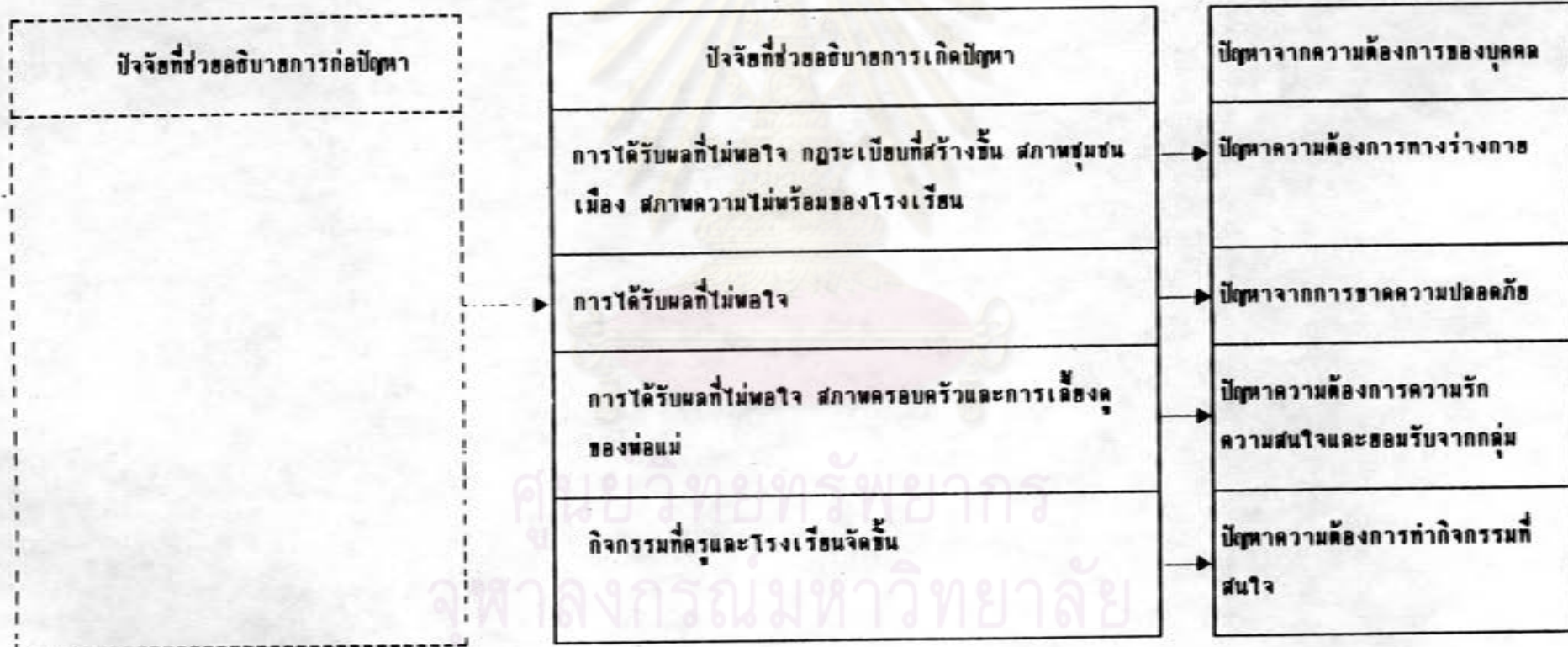
ปัญหาความต้องการทำกิจกรรมอื่นที่สนใจนี้ เป็นสภาพการณ์ที่ทำให้เกิดความไม่พอใจ ดับข้องใจ เมื่อต้องทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ชอบ ไม่ตรงกับความสนใจ กิจกรรมนั้นก่อนให้เกิดผลเสีย เช่น รื้อน เบื่อ ง่วง หรือเป็นกิจกรรมที่ไม่สามารถแสดงออกได้เต็มที่ตามศักยภาพที่มีอยู่ กิจกรรมที่ทำให้เกิดปัญหานี้มี 2 ลักษณะ คือ กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นในห้องเรียน เช่น การอธิบายเนื้อหาให้ฟัง การทำแบบฝึกหัด การให้ทำข้อสอบเก่าในช่วงใกล้สอบ การบอกจุดไหนหนังสือ ฯลฯ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น การเข้าแถว การทำกิจกรรมแม่ไม่มว้ยไทย การแข่งขันกีฬาฯ ปัจจัยที่ทำให้เด็กเกิดปัญหาด้านความต้องการทำกิจกรรมอื่นที่สนใจนี้ ได้แก่ การขาดความรู้พื้นฐาน การไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม กิจกรรมไม่น่าสนใจ และการได้รับผลเสียจากการทำกิจกรรม สำหรับการขาดความรู้พื้นฐานนั้น จะเกิดกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ปานกลางและต่ำ ซึ่งทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมที่จัดขึ้นได้ นอกจากนี้เนื่องจากการขาดความสามารถในการทำกิจกรรม หรือไม่มีกิจกรรมที่สามารถทำได้ จึงทำให้ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น สำหรับกิจกรรมบางอย่างที่นักเรียนไม่สนใจ ไม่เห็นความสำคัญนั้นอาจจะ

เพราะการขาดความสนใจจากครูในขณะที่กำลังทำกิจกรรมและการตรวจผลงาน นอกจากนี้ยังพบว่า กิจกรรมบางอย่างที่จัดขึ้นนักเรียนรู้สึกว่าจะเกิดผลเสียต่อตัวเอง เช่น เปื้อน ว่าง ร้อน เหนื่อย เหงื่อออกเหนียวเหนอะหนะ จึงไม่อยากจะทำกิจกรรมนั้น

ปัญหาจากความต้องการของบุคคลไม่มีปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหา เพราะไม่มีคู่กรณีทำให้เกิดปัญหา แต่เป็นความรู้สึกคับข้องใจภายในของผู้แก้ปัญหาเท่านั้นเอง ดังนั้นในแผนภาพที่จะเสนอ จึงมีเพียงปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหาและลักษณะปัญหาจากความ ต้องการของบุคคลเท่านั้น

จากข้อมูลข้างต้นที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาจากความต้องการของบุคคล และปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหา สรุปได้ดังแผนภาพที่ 18 ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 18 ปัญหาจากความต้องการของบุคคลและปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหา

เมื่อนักเรียนพบกับปัญหาจากสิ่งแวดล้อมและปัญหาจากความต้องการของบุคคล นักเรียนเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาแบบใดบ้าง อะไรเป็นปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหานี้ ๗

จากการศึกษาครั้งนี้แบบแผนการแก้ปัญหาที่นักเรียนเลือกใช้ เมื่อพบกับปัญหาจากสิ่งแวดล้อมและปัญหาจากความต้องการของบุคคลมี 2 แบบแผนดังนี้

1. แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตัวเอง
 - ก. การทำซ้ำ ๆ
 - ข. การนำสิ่งอื่นมาแทน
 - ค. การนำความรู้มาใช้วางแผนแก้ปัญหา
 - ง. การใช้กลไกป้องกันตัว
2. แบบแผนการแก้ปัญหาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ

แบบแผนการแก้ปัญหามีรายละเอียดดังนี้

1. แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง

แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นแบบแผนการแก้ปัญหาที่ผู้แก้ปัญหาแก้ปัญหาเองเมื่อพบกับปัญหา นักเรียนที่เลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเองนั้น จะมีการแก้ปัญหาหลายลักษณะ คือ การแก้ปัญหาด้วยตนเองจนกระทั่งแก้ปัญหาได้ การแก้ปัญหาด้วยตนเองก่อนและเมื่อแน่ใจว่าแก้ไม่ได้ไม่สำเร็จจึงให้เพื่อนช่วย นักเรียนที่แก้ปัญหา 2 ลักษณะนี้ มักจะเป็นนักเรียนที่มีทัศนคติดีในการแก้ปัญหาและมีผลสัมฤทธิ์สูงหรือปานกลาง นอกจากนี้ยังมีการแก้ปัญหาด้วยตัวเองและเมื่อแก้ปัญหาไม่ได้ก็จะหยุดแก้ปัญหา นักเรียนที่เลือกแก้ปัญหาแบบนี้มักจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับต่ำ มีบุคลิกภาพเฉย ไม่แสดงออก และคิดว่าเพื่อนรังเกียจ ไม่ยินดีช่วยเหลือเมื่อขอให้ช่วยแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังพบว่า มีการแก้ปัญหาด้วยตัวเองทันทีที่พบกับปัญหา แม้ว่าจะอยู่ในภาวะที่ไม่เหมาะสม เช่น กำลังเข้าแถวอยู่ หรือครูกำลังสอนอยู่ ถ้าหากเป็นปัญหาจากสิ่งของส่วนตัว

แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเองมีหลายลักษณะ คือ การแก้ปัญหาแบบทำซ้ำ ๆ การแก้ปัญหาแบบนำสิ่งอื่นมาแทน การนำความรู้มาใช้วางแผนแก้ปัญหา และการใช้กลไกป้องกันตัว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก. การแก้ปัญหาแบบทาสี

การแก้ปัญหาแบบทาสี เป็นการหาวิธีการแก้ปัญหาเดิมที่แก้ปัญหาไม่สำเร็จจนครั้งแรกมาใช้อีก วิธีการนี้เป็นวิธีที่เคยใช้ได้สำเร็จมาแล้วในอดีต ฉะนั้นแม้ว่าเมื่อใช้ครั้งแรกแล้วไม่สำเร็จ ผู้แก้ปัญหาก็ยังคงพยายามใช้ซ้ำอีก เพราะคาดว่าอาจทำให้แก้ปัญหาได้ การหาวิธีการเดิมมาใช้ซ้ำอาจจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ หรือแก้ปัญหาไม่สำเร็จ เมื่อแก้ปัญหาไม่สำเร็จ นักเรียนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีในการแก้ปัญหามักจะหยุดแก้ปัญหา หรืออาจจะดูแบบอย่างจากคนอื่น แต่นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีในการแก้ปัญหามักจะแก้ปัญหาค่อยๆ ไป และคิดหาวิธีการใหม่ มาแก้ปัญหา ตัวอย่างของการใช้การแก้ปัญหาแบบนี้ เช่น

นกยูงได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมภาษาไทยวันละคำ จึงต้องซื้อเครื่องขยายเสียง แต่เมื่อทดสอบแล้วพบว่า ไมโครโฟนไม่ดังจึงเอามือจับปลั๊กหมუნและทดสอบซ้ำอีก แต่ไมโครโฟนยังไม่ดัง จึงจับปลั๊กหมუნซ้ำ ๆ อีก 5 ครั้ง แต่ก็พบว่าไมโครโฟนยังไม่ดังอีก นกยูงจึงหยุดหมუნปลั๊กและเลิกทำกิจกรรม จากการซักถามนกยูงบอกว่า "เด็กขอมาเล่นปลั๊กเวลาเสียก็หมუნจะดังทุกที แต่วันนี้ไม่ดัง จึงไม่ทำรายการ"

ข. การแก้ปัญหาแบบหาสิ่งอื่นมาแทน

การแก้ปัญหาแบบหาสิ่งอื่นมาแทนมีหลายลักษณะดังนี้ คือ การเปลี่ยนวิธีการหลาย ๆ วิธี การเปลี่ยนอุปกรณ์ใหม่เมื่อแก้ปัญหาค้างครั้งแรกไม่ได้ หรือการหากิจกรรมอื่นมาทำแทนกิจกรรมที่ไม่ต้องการทำ การแก้ปัญหาค่อยๆ เปลี่ยนลักษณะมีรายละเอียดดังนี้

1) การแก้ปัญหาแบบเปลี่ยนวิธีการหลาย ๆ วิธีนั้นจะใช้เมื่อวิธีการแก้ปัญหาที่เลือกใช้เดิมไม่สามารถแก้ปัญหาได้ ผู้แก้ปัญหาก็จะพยายามหาวิธีการแก้ปัญหาวิธีการอื่น ๆ มาแก้ปัญหา ในการหาวิธีการหลาย ๆ วิธีมาแก้ปัญหานั้น อาจจะเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาใหม่แบบเดาสุ่ม ลองผิดลองถูกไปเรื่อย ๆ เพราะขาดความรู้ที่จะใช้ในการแก้ปัญหา หรืออาจจะเปลี่ยนวิธีการใหม่ แบบที่นำความรู้มาคาดเดาวางแผนหาวิธีแก้ปัญหา และทดลองแก้ปัญหา เมื่อแก้ปัญหาไม่ได้ก็จะนำความรู้ที่มีมาวางแผนหาวิธีการใหม่และทดลองแก้อีกจนกระทั่งแก้ปัญหาได้ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์นั่นเอง แต่จะพบว่านักเรียนใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาน้อย นักเรียนที่ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหา

เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์สูง มีทัศนคติที่ดีในการแก้ปัญหาและรับผิดชอบงานทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน อยู่เสมอ ตัวอย่างปัญหาที่ใช้การแก้ปัญหาแบบเปลี่ยนวิธีการหลาย ๆ วิธีมีดังนี้

ฉลาดเล่นลูกแก้วหน้าห้องประชุม ขณะสีลูกแก้ว ลูกแก้วกระดอน
เข้าไปในรอยแตกของพื้นซีเมนต์ ฉลาดจึงเอามือล้วง แต่ล้วงไม่ได้ เอาไม้เสียบลูกชิ้นเขี่ย
เอาลวดมาม้วนเป็นวงกลมคล้องลูกแก้ว แต่ลูกแก้ววิ่งไปมา เมื่อไม่ได้จึงเดินไปหาลูกแก้วลูก
หนึ่งที่ท่ากวไร้ใต้ต้นไม้มาเล่นแทน

สัญญาเป่าลูกโป่งเพื่อใช้ตกแต่งห้องในวันปีใหม่แต่ลูกโป่งเป่ายาก
เพราะยางแข็ง จึงดึงปลายปากกาออกแล้วใช้ปลายปากกาใส่ลงไปลูกโป่ง เพราะคิดว่าปาก
ของปากกาเล็กและยาวลงไปถึงก้นลูกโป่งจะทำให้เป่าได้ดีกว่า แต่เป่าไม่ได้เพราะยางแข็ง
จึงให้ฉลาดเอาลูกโป่งไปแช่น้ำเพื่อให้ยางนิ่มลง แต่ก็ยังเป่าไม่ได้จึงให้พี่ชายดึงปลาย
ลูกโป่งให้ยืดออก เพราะคิดว่าการยืดลูกโป่ง จะทำให้ยางของลูกโป่งบางลง ยืดออกง่ายขึ้น
หลังจากนั้นสัญญาใช้ปลายปากกาเป่าลมลงในลูกโป่งจนเต็มและนำไปตกแต่งห้องได้

2) การแก้ปัญหาแบบเปลี่ยนอุปกรณ์ใหม่

การแก้ปัญหาแบบเปลี่ยนอุปกรณ์ใหม่ เป็นการแก้ปัญหาที่มีทางเลือก
อุปกรณ์ใหม่มาใช้ในการแก้ปัญหาเมื่อพบว่าอุปกรณ์เก่าใช้ไม่ได้และมีอุปกรณ์ใหม่ที่เหมาะสมมาใช้แทนอุปกรณ์
เก่า แล้วจะทำให้แก้ปัญหาได้ ข้อมูลที่นำมาใช้ในการพิจารณาเปลี่ยนอุปกรณ์นั้น อาจจะเป็นข้อมูล
จากความรู้เดิมที่เคยมี ความรู้จากการทำงานในอดีต หรือได้ข้อมูลจากการเห็นตัวแบบ ตัวอย่าง
ของการแก้ปัญหาแบบนี้ คือ

นกยูงหน้าบตองมาเียบกรรขง โดยเอาไม้กัลัดมาเสียบ กัลัดให้
ติดกัน แต่เนื่องจากบตองกรอบและไม้กัลัดใหญ่เกินไป ทำให้บตองแตก นกยูงพยายามเสียบ
ด้วยไม้กัลัดอีกหลายครั้งก็ทำไม่ได้ แต่เมื่อเห็นวิถีภรณ์ใช้เข็มเย็บผ้าแทนไม้กัลัดแล้วบตองไม่แตก
นกยูงจึงเปลี่ยนมาใช้เข็มเย็บผ้าแทนไม้กัลัดและสามารถเียบกรรขงจนเสร็จ

ครูให้ตัดผ้าเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสเพื่อเย็บตะเข็บ แต่พี่ชราเตรียมผ้า
ทึบเนื้อสั้นมา จึงตัดไม่ถนัด ตัดแล้วเบี้ยว พี่ชราจึงไปขอผ้าจากเพื่อนมาใช้ ซึ่งเป็นผ้าไม่สั้นทึบ
ลายลักษณะเป็นตารางมาตัดแทน

3) การทำกิจกรรมอื่นแทน

การทำกิจกรรมอื่นแทนนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือทำกิจกรรม
อื่น ๆ มาทำเพื่อจะได้ไม่ต้องทำกิจกรรมที่ครูหรือกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น กิจกรรมที่เลือกทำนี้
มีหลายลักษณะ คือ

ก) ทำกิจกรรมที่ต้องการทำในขณะที่กำลังเรียนอยู่ หรือในขณะที่ทำ
กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น กิจกรรมที่ทำอาจจะเป็นกิจกรรมที่ทำคนเดียว เช่น เหม่อมองออกไป
นอกห้อง นอนหลับ วาดภาพ ระบายสีภาพ กินอาหาร หิวผม ตัดแปลงของเล่นจากเศษวัสดุ
เล่นของเล่นที่เตรียมมา หรืออาจจะเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกับเพื่อน ซึ่งถ้าหากเพื่อนเต็มใจที่จะ
ทำด้วยก็จะไม่เกิดปัญหาขึ้น แต่ถ้าเป็นกรณีนี้เพื่อนไม่เต็มใจที่จะทำด้วย ก็จะเกิดปัญหาตามมา
ตัวอย่างเช่น การพูดคุยกัน การเล่นของเล่น การกินอาหาร

ข) การแสดงพฤติกรรมหลอก เป็นการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกับ
ความจริง เพื่ออำพรางไม่ให้ครูดู ต่อว่า เช่น ไม่อยากฟังครูอธิบาย จึงนำการ์ตูนมาอ่านโดยวาง
การ์ตูนไว้หน้าโต๊ะ หรือนำปฏิทินตั้งโต๊ะมาบังไว้ ไม่อยากกาให้ครูดู เพราะมีขยชอยู่เต็มโต๊ะ จึงนำขยช
งาไว้หน้าโต๊ะและนำหนังสือมาวางปิดไว้ข้างนอก

ค) การทำกิจกรรมอื่นซึ่งถูกต้องไม่ผิดระเบียบแทนกิจกรรมที่จัดขึ้น เช่น
การเป็นนักกีฬา การสมัครเป็นสารวัตรนักเรียนเพื่อจะได้ไม่ต้องเข้าแถว การขายของสหกรณ์
และจัดของสหกรณ์แทนการทำกิจกรรมแม่ไม่ม่วยไทย

ตัวอย่างของการใช้การแก้ปัญหแบบนี้ คือ

ขณะครูสอน สบซ. อยู่โดยการอธิบายเนื้อหาถามตอบเฉลย

แบบฝึกหัด ฉลาดจะหยิบสมุดมาวางข้างหน้า แต่ไม่ได้สนใจดูหรือฟังครู พุพหน้าหลับ มองออกไปนอกห้อง หยิบขนมกรุบมากินคุยกับเพื่อน นอนบนเก้าอี้ หยิบปากกามาเล่น แต่บังเอิญปากกาไปแทงขาของจรรยาพรเข้า จรรยาพรจึงตำฉลาด ฉลาดจึงลุกขึ้นนั่งสักครูก็กลับลงไปนอนใหม่ จึงถูกครูต่อว่า "ไม่สนใจเรียน เป็นส่วนเกิน" เมื่อถูกครูต่อว่า ฉลาดจึงลุกขึ้นนั่งเรียนสักครู ก็ทำกิจกรรมเดิมอีก เมื่อครูให้ทำแบบฝึกหัดฉลาดก็ไม่ทำ เพราะไม่ได้ฟังว่าครูให้หาตรงไหน และทำไม่ได้ จึงนั่งเล่นต่อไป สัญญาซึ่งเป็นพี่ชายจึงเตือนให้ทำแบบฝึกหัด ด่า และดุด่าอย่างรุนแรง ฉลาดได้รับความเจ็บปวด จึงเอาดินสอแทงมือสัญญา และบอกว่าจะฟ้องแม่ สัญญาจึงดีฉลาดอย่างแรงซ้ำ ๆ หลายครั้ง ฉลาดร้องไห้ แต่ก็ไม่ได้ทำแบบฝึกหัด

ค. การแก้ไข้หาแบบหาความรู้มาใช้ในการวางแผนแก้ไข้หา

การแก้ไข้หาแบบหาความรู้มาใช้ในการวางแผนแก้ไข้หา มี 4 ลักษณะ

คือ การแก้ไข้หาแบบหาความรู้เดิมมาใช้ในการสถานการณ์ใหม่ที่เหมือนกันกับแก้ไข้หาเดิม การแก้ไข้หาแบบปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของ การแก้ไข้หาแบบอีวิริสติคและการแก้ไข้หาแบบหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ รายละเอียดของการแก้ไข้หาแต่ละลักษณะมีดังนี้

1) การแก้ไข้หาแบบหาความรู้เดิมมาใช้ในการสถานการณ์ใหม่ที่เหมือนกันกับแก้ไข้หาเดิม ซึ่งอาจจะเป็ความรู้ที่ได้จากการเล่น หรือจากการทำงาน วิธีการแก้ไข้หาที่ใช้เป็วิธีการเดิมที่เคยใช้มาแล้วเมื่อพบกับแก้ไข้หา ตัวอย่างของการแก้ไข้หา มีดังนี้

ในวิชาคณิตศาสตร์ ครูให้แบ่งส่วนของวงกลม ให้ได้ 16 ส่วนเท่ากัน และตัดแยกออกจากกัน เพื่อนในกลุ่มเสนอว่าให้ใช้ไม้บรรทัดวัดให้เท่ากันแล้วตัดแยกจากกัน แต่วินันท์บอกว่าถ้าใช้วิธีการพับครึ่งวงกลม 4 ครั้ง แล้วนำส่วนของวงกลมมาตัดแทน จากการชักถามวินันท์บอกว่าเคยเล่นพับกระดาษมาก่อนพับแล้วแต่ละส่วนจะเท่ากัน จากการใช้วิธีพับกระดาษแล้วตัดแบ่ง ทำให้กลุ่มของวินันท์ทำเสร็จอย่างรวดเร็ว

2) การแก้ปัญหาแบบปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของ

การแก้ปัญหาแบบปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของ เป็นการนำความรู้ที่มีอยู่ มาประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของเพื่อใช้ในจุดประสงค์ใหม่ ซึ่งทำให้ปัญหาหมดไป เป็นการแก้ปัญหาแบบสร้างสรรค์ คือ การแก้ปัญหาวิธีแบบใหม่ต่างจากบุคคลอื่น ๆ หรือการใช้สิ่งของ ในจุดประสงค์ใหม่ที่ต่างจากหน้าที่เดิมที่เคยใช้กันมา นักเรียนที่ใช่วิธีการแบบนี้ มักจะบุคลิกภาพ ชี้เส้น ไม่เคร่งเครียด และได้รับอิสระในการคิดในการกระทำต่าง ๆ แม้จะหาผลิตภัณฑ์พร้อมที่จะแก้ไขใหม่ ตัวอย่างของการแก้ปัญหาแบบนี้คือ

วรรษิมสมุดและหนึ่งสิอวาง เต็มโต๊ะ และวางโต๊ะโต๊ะจนเต็ม

แต่วรรษิมต้องการนำขนมถุง และปากกาแดงซ้อนไว้ไม่ให้ทิวเทิน เพราะทิวเทินจะขโมยขนมไปกิน และขโมยปากกาไปใช้แล้วไม่คืน วรรษิมจึงเอาไม้บรรทัดสอดไว้ใต้หนึ่งสิอ ให้นำปลายไม้บรรทัด โผล่ออกมาประมาณ 4 นิ้ว เอาขนมถุงคล้องไว้แล้วเอาปากกาแดงเสียบไว้ที่ไม้บรรทัด ซึ่งสิมูกลม ๆ อยู่ก็ปลายไม้บรรทัด ทำให้ขนมขโมยทิวได้สำเร็จ

ใญ่ญาไปซื้ออาหารที่โรงอาหารหลายอย่าง เช่น เกียวทอด 2 ถุง ข้าวเหนียวหมูทอด 1 ถุง น้ำหวาน 1 แก้ว เมื่อถึงบันได ใญ่ญาจะต้องถอดรองเท้าเดินถือขึ้น ซ่างบน เพราะมีระเบียบห้ามใส่รองเท้าขึ้นบนอาคารจึงทำให้ถือของไม่ได้และกลัวน้ำหวานจาก แก้วจะหกชออกออกมา ใญ่ญาจึงเอาแก้วน้ำหวานใส่ไว้ในกระเป๋าเสื้อนักเรียน มือขวาถืออาหาร มือซ้ายถือรองเท้า จึงสามารถถือของทั้งหมดขึ้นมาได้

3) การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติก (Heuristic)

การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่ผู้แก้ปัญหา นำความรู้มาวางแผน เลือกวิธีวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม ตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติกที่พบ มีดังนี้ การแก้ปัญหาแบบกระบวนการสู่เป้าหมาย (Means-End Analysis) การแก้ปัญหาแบบย้อนกลับ และการแก้ปัญหาแบบจับคู่แบบแผน การแก้ปัญหาที่พบมาก คือ การแก้ปัญหาแบบกระบวนการสู่เป้าหมาย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก) การแก้ปัญหาแบบกระบวนการสู่เป้าหมาย

การแก้ปัญหาแบบกระบวนการสู่เป้าหมาย เป็นการแก้ปัญหาที่ยาก ซับซ้อนเป็นปัญหาที่แก้ในครั้งเดียว หรือแก้โดยวิธีเดียว ขั้นตอนเดียวจนแก้ไขไม่สำเร็จ จึงต้องแยกปัญหาออกเป็นส่วนย่อย ๆ ก่อน แล้วแก้ปัญหานั้นทีละส่วนจนเสร็จ และเมื่อแต่ละส่วนถูกแก้หมดแล้ว ปัญหาทั้งหมดก็จะถูกแก้ปัญหาด้วย ตัวอย่างการแก้ปัญหาแบบนี้คือ

สัญญาเป็นเวรทาความสะอาดห้อง จึงลงไปเปิดน้ำจากก๊อกน้ำในถังและขวดน้ำ แต่ไม่สามารถวางถังได้ราบกับพื้นได้ ถังเอียง 45 องศา เมื่อเปิดน้ำได้ประมาณครึ่งของถัง น้ำจึงหกออกมา สัญญาจึงยกถังลงวางที่พื้นข้างล่าง เปิดน้ำใส่ขวดทีละขวด เทใส่ถังจนน้ำเต็มถัง

จนช่วงเช้าก่อนเข้าแถว ภาณุณาได้รับมอบหมายจากครูให้จัดป้ายนิเทศในห้องเรียน และให้จัดให้เสร็จภายในตอนเช้า ภาณุณา จึงแบ่งงานออกเป็นส่วน ๆ แล้วให้เพื่อนที่ทำงานได้แต่ละส่วนทำงานส่วนนั้น ๆ ให้เสร็จ งานที่แบ่งออกมา ได้แก่ การดึงป้ายเก่าออก การตัดและจัดเตรียมรูปภาพ การวางแผนติดภาพ และติดภาพ เขียนรายละเอียดของป้าย

สัญญาทามาลัยซึกด้วยกระดาษที่ค่อนข้างแข็ง จึงไม่สามารถดึงออกจากเข็มได้สะดวก เพราะกระดาษพืดมาก สัญญาจึงดึงกระดาษลงทีละ 3 - 4 ก๊ลิบ แล้วจัดให้เป็นระเบียบทีละส่วนแล้วดึงกระดาษลงอีกจนดึงกระดาษจากเข็มได้เสร็จหมด และจัดเป็นลักษณะมาลัยซึกได้

จะสังเกตพบว่า นักเรียนที่เลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาแบบนี้ มักจะเป็นนักเรียนที่ได้รับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับผิดชอบอยู่เสมอ หรือเป็นนักเรียนที่มีทัศนคติในการแก้ปัญหา จึงพยายามแก้ปัญหาแต่ละส่วนจนปัญหาใหญ่แก้ไขได้สำเร็จ

๒) การแก้ปัญหามาแบบย้อนกลับ

การแก้ปัญหามาแบบย้อนกลับ เป็นการแก้ปัญหาลักษณะที่เริ่มจากเป้าหมายของปัญหามาสู่สภาพเริ่มต้นของปัญหา จากการสังเกตพบนักเรียนที่แก้ปัญหามาแบบย้อนกลับน้อย โดยพบนักเรียนที่ใช้วิธีการนี้เพียงแต่กรณีศึกษาเดียว ซึ่งเป็นนักเรียนที่มีบุคลิกภาพที่เล่นอยากรู้ อยากเห็น ได้รับการเลี้ยงดูอย่างอิสระอยู่เสมอ ตัวอย่างการแก้ปัญหามาแบบนี้คือ

วิชาและห้องหมายรับหน้าจากก๊อหน้าเพื่อแปรงพัน แต่หน้าไหลเข้ามา วิชาต้องการเปิดหน้าให้แรงขึ้น แต่ไม่รู้ตำแหน่งที่แน่นอนของประตูหน้า เพราะมีใบไม้และขยชบังอยู่ วิชาจึงเดินไล่จากก๊อหน้าไปที่ประตูหน้า แล้วเปิดหน้าให้แรงขึ้นได้ตามต้องการ

๓) การแก้ปัญหามาแบบจับคู่แบบแผน

การแก้ปัญหามาแบบจับคู่แบบแผนนี้ เป็นการแก้ปัญหามาเมื่อต้องจับคู่หรือหาสิ่งที่เหมือนกันมาคู่กัน ในการที่จะจับคู่แบบแผนนั้น ต้องมีแบบแผนเป็นโครงหลักก่อนแล้วจึงหาสิ่งที่ต้องการจับคู่เข้ามา การแก้ปัญหามาแบบนี้พบโดยมีกรณีศึกษาเพียง 1 กรณีศึกษาเท่านั้น ที่เลือกจะใช้และเป็นกรณีศึกษาที่มีบุคลิกภาพที่เล่นอยากรู้ อยากเห็น และได้รับการเลี้ยงดูอย่างอิสระ ตัวอย่างการแก้ปัญหามาแบบนี้คือ

วิชาต้องการระบายสีภาพให้ได้ตามแบบที่ปรากฏอยู่ที่กล่องปากกาเมจิก โดยวิธีสีเมจิกในการระบายสี แต่วิชาไม่แน่ใจว่า สีที่ระบายนั้นแท้จริงจะเหมือนกับสีของแบบมากที่สุด เพราะสีแต่ละสีมีความแตกต่างกัน วิชาจึงทดสอบสีโดยขีดกับแบบเพื่อเทียบสีก่อนระบายสีทุกครั้ง

4) การแก้ปัญหามาแบบหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้

การแก้ปัญหามาแบบหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ เป็นการแก้ปัญหามาที่มีการหาความรู้เดิมเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ ซึ่งอาจจะได้จากการเรียนในห้อง การอ่านและการเล่น มาใช้ในการวางแผนหาวิธีแก้ปัญหามา แล้วแก้ปัญหามา ซึ่งมักจะแก้ปัญหามาได้สำเร็จเสมอ ตัวอย่างของวิธีการแก้ปัญหามาแบบนี้คือ

ครูให้ออนและเพื่อนล้างเสื้อน้ำมัน ซึ่งมีขนาดใหญ่มาทับพื้นดิน อนุเห็นว่า
ถ้าล้างบนพื้นจะทำให้ผ้าซึ่งตรงกลาง อนุเรียกให้เพื่อนยกกะบะไม้มาวางก่อนแล้วนำเสื้อมาพาด
ให้เสื้อด้านหนึ่งสูงขึ้นก่อนที่จะล้างเสื้อ เพื่อจะให้ผ้าที่ล้างแล้วไหลลงพื้นและไม่ขังอยู่บนเสื้อน้ำมัน
ที่ล้าง

กัทินท์ทำเข็มของขั้วรถกลางไปในชอกตุ๋นึ่งเสื้อ ซึ่งมีด มีดงู กัทินท์เห็นว่า
มีดจึงกลัวแมงป่องต่อยและไม่มีไฟฉายส่องดูกัทินท์จึงไม่ได้หยิบเข็มขึ้นมา เมื่อเห็นน้อง ป.5
นำแม่เหล็กมาเล่น จึงนึกออกว่า แม่เหล็กสามารถดูดเข็มได้ จึงขอยืมมาแล้วเอาด้ายมัดแม่เหล็ก
และหย่อนลงไปชอกตุ๋น เพื่อดูดเข็มขึ้นมา ซึ่งสามารถดูดเข็มขึ้นมาได้สำเร็จและคืนเข็มให้ขั้วรถได้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนที่ใช้วิธีการนี้เป็นนักเรียน
ที่มีผลสัมฤทธิ์สูงและปานกลาง แต่ไม่พบการใช้วิธีการนี้ ในนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำทั้งเพศหญิง
และเพศชาย

ง. การแก้ปัญหาแบบใช้กลไกป้องกันตัว

การแก้ปัญหาการใช้กลไกป้องกันตัวนี้ พบ 4 ลักษณะ คือ การอ้าง
เหตุผลไม่จริง การโทษคนอื่น การแสดงพฤติกรรมเด่น และการผันกลางวัน รายละเอียดของการ
แก้ปัญหาแบบใช้กลไกป้องกันตัวแต่ละลักษณะ มีดังนี้

1) การอ้างเหตุผลไม่จริง "พูดปด"

การอ้างเหตุผลไม่จริง เป็นการนำเหตุผลมาอ้างเมื่อต้องการ
กรทกบางอย่าง หรือไม่ต้องการกรทกบางอย่าง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องและ ไม่เหมาะสม
นัก หรือเป็นสิ่งที่ไม่ยอมทก ทกไม่ได้ ในการแก้ปัญหานั้นจะสังเกตพบว่าถ้ามีวิธีการอื่นใช้ได้ดี
นักเรียนจะไม่ใช้วิธีการนี้ แต่เมื่อใช้วิธีการนี้ได้ผลก็จะใช้วิธีการนี้อีกในครั้งต่อไปจนกว่าจะใช้
ไม่ได้ผล เนื่องจากเพื่อนหรือครูรู้เหตุผลที่แท้จริง ตัวอย่างของการใช้การแก้ปัญหาแบบนี้คือ

“ลมาไม่ยอมเรียนหนังสือเพราะเบื่อจึงอ้างว่าไม่สบาย
ลงไปนอนกับพี่น้องเรียนใหม่บริเวณทุ่งมองไม่เห็นจากหน้าต่างในขณะครูสอน เมื่อครูสอนจบ
แล้วถึงเวลาพักเที่ยง ลมากลับวิ่งเล่นกับเพื่อนเหมือนเดิมและลงไปนอนอีกเมื่อครูเข้ามาสอน
ตอนบ่าย ก่อนที่จะนอน ลมาพูดเล่นกับเพื่อนว่า “กูไม่สบายอีกแล้ว” เพื่อนจึงหัวเราะ

ภัทราไม่ลืมหน้าที่หรือกิจกรรมพิเศษในวันแข่งขันกีฬาดี ในขณะที่เพื่อนในห้องเป็นนักกีฬาหรือกองเชียร์ ภัทราจึงบอกเพื่อนว่า ครูที่โรงเรียนอื่นชวนให้ไปเที่ยวที่นั่น จึงไม่มาโรงเรียนในวันแข่งขันกีฬาดี

2) การโทษคนอื่น "เพื่อนบอกให้ทำใจผิด"

การโทษคนอื่นนี้เป็นการปิดความผิดจากการกระทำของตนเอง หรือความผิดพลาดจากการทำงานกลุ่มให้บุคคลอื่นรับผิดชอบแทน จะพบว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าว มักจะใช้วิธีการนี้ในการแก้ปัญหามากกว่านักเรียนที่ขาดความอบอุ่นจากทางบ้าน และถูกรังเกียจจากเพื่อน ๆ มักจะใช้วิธีการนี้เพื่อจะหาให้รู้สึกว่าคุณเองไม่ได้ทำผิด ตัวอย่างของการแก้ปัญหานี้คือ

จรรย์ณี เรื่องทะเลาะกับพ่อเพราะไม่ช่วยงาน แต่ไปเที่ยวกลับจนค่ำ พ่อจึงตีและต่อว่าจรรย์ณีไปอยู่บ้านเพื่อน และขาดโรงเรียน เมื่อมาโรงเรียนจึงเล่าให้เพื่อนฟังว่า "พ่อใจเอาจ้างออกจากบ้าน เลยไม่ได้มาโรงเรียน"

3) การแสดงพฤติกรรมเด่น "นี่ชื่อมาจากเวลด์เทรตนะ ที่ไม่มี"

การแสดงพฤติกรรมเด่นนี้ เป็นการกระทำเพื่อเรียกร้องความสนใจจากบุคคลอื่น เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า มีความสำคัญมากขึ้น การแสดงพฤติกรรมเด่นนี้มี 2 ลักษณะ คือ

ก) การใช้สิ่งของมาอวดเพื่อน สิ่งของที่นำมาอวดนั้น จะมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นสิ่งของที่มีลักษณะไม่เหมือนกับที่เพื่อนคนอื่นมี เช่น อาจจะบอกว่าชื่อมาจากศูนย์การค้าที่มีชื่อเสียง ซึ่งอยู่ห่างไกลจากชุมชนที่อยู่อาศัย การอ้างว่ามีบุคคลพิเศษชื่อให้ หรือเป็นสิ่งของที่มีการโฆษณาทางโทรทัศน์

ข) การแสดงพฤติกรรมแตกต่างไปจากปกติที่ควรกระทำ เช่น การเดินไปเดินไปเลียนแบบนักร้องดัง ใส่ตุ้มหู 3 อัน ใส่ชุดนักเรียนชายมาโรงเรียน (ผู้ใส่เป็นนักเรียนหญิง) การพูดแสดงความสามารถของตนเองในขณะมีบุคคลอื่นมากมาย การล้อเลียนแก๊ง รังแก เพื่อให้เพื่อนสนใจ หรือให้บุคคลอื่นที่อยู่ในสถานการณ์สนใจ

จะสังเกตเห็นว่า นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมเด่นใน 2 ลักษณะ คือ แสดงตลอดเวลา ยิ่งเพื่อนสนใจก็ยิ่งแสดงมากขึ้น หรืออาจจะแสดงเป็นช่วง ๆ โดยเฉพาะเมื่อถูกต่อว่า ตาหนี ถูกแสดงความรังเกียจจากเพื่อน หรือครูอย่างรุนแรงก็จะแสดงพฤติกรรมอย่างเด่นชัดเพื่อให้รู้สึกว่าคุณมีความสำคัญขึ้นในช่วงนั้น

4) การฝันกลางวัน "ฉันมีคู่หนึ่งด้วย"

การฝันกลางวัน เป็นการสร้างเรื่องขึ้นมา เล่าให้เพื่อนหรือครูฟัง ซึ่งเป็นเรื่องที่แตกต่างกันจากสภาพความจริงที่เป็นอยู่ เพื่อทำให้ตัวเองรู้สึกมีค่า เรื่องที่สร้างขึ้น มักจะแสดงถึงความต้องการภายในที่อยากได้ อยากเป็น อยากมี แต่ไม่สามารถเป็นไปได้ จะสังเกตเห็นว่า การแก้ปัญหาแบบนี้พบในนักเรียนในโรงเรียนมัธยมเมืองเท่านั้น และเป็นนักเรียนที่ต้องการความรักความสนใจจากบุคคลอื่นมาก นอกจากนี้ยังพบว่า เป็นนักเรียนที่มีบอดี้บอยบ้าง ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้เพื่อนรู้ ตัวอย่างของการแก้ปัญหา คือ

จริยะมีฐานะยากจนมาก ได้เล่าให้เพื่อนในห้องผู้วิจัยและครูฟังว่า ตัวเองมีฐานะร่ำรวย มีบ้านใหญ่โต มีรถ เคยไปเที่ยวที่ต่าง ๆ หลายที่และไปเที่ยวแต่ครั้งก็หลายวัน นอกจากนี้ยังเล่าว่ามีคู่หนึ่ง และรักกันมากคู่หนึ่งชื่อของให้หลายอย่าง มีหลานชาย เป็นเด็กฝรั่งและชนมาก เมื่อสอบถามเพื่อนและครูก็พบว่า เรื่องทั้งหมดไม่เป็นความจริง แต่เป็นเรื่องที่สร้างขึ้น และมีลักษณะตรงกันข้ามกับความจริงในครอบครัวของจริยะ

2. แบบแผนการแก้ปัญหาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ

แบบแผนการแก้ปัญหาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือนั้น เป็นแบบแผนการ

แก้ปัญหาที่ำให้บุคคลอื่นแก้ปัญหาแทน เมื่อพบกับปัญหา แบบแผนการแก้ปัญหาแบบนี้มีหลายลักษณะอาจจะ เป็นไป ในลักษณะให้ช่วยเหลือทันทีที่พบกับปัญหา ซึ่งมักจะพบในนักเรียนที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าว และนักเรียนที่ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง และคาดหวังความสามารถของตัวเองต่ำ หรืออาจจะให้ช่วยเหลือเมื่อได้แก้ปัญหาแล้ว และแน่ใจว่าแก้ปัญหาไม่ได้ มักจะพบในนักเรียนที่มีทัศนคติดีในการแก้ปัญหา นอกจากนี้การให้บุคคลอื่นช่วยเหลือนั้นอาจจะให้ผู้ใหญ่ช่วยเหลือ หรือให้เพื่อนช่วยเหลือก็ได้ นักเรียนที่เลือกวิธีแบบแผนการแก้ปัญหาแบบนี้มักจะเคยใช้ชีวิตขึ้นมาแล้วแต่ไม่ได้ผล

และวิธีนี้จะทำให้ได้ผลเสมอ นอกจากนี้ยังสังเกตพบว่า นักเรียนที่จะเลือกใช้ชีวิตการนี้แก้ปัญหาที่นั้น มักจะรับรู้ว่าผู้ใหญ่ ซึ่งอาจจะเป็นครู พ่อแม่ ญาติให้การยอมรับและเชื่อถือ นักเรียนที่รับรู้ว่าตนเองไม่ได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่จะไม่ใช้ชีวิตการนี้ นอกจากนี้เมื่อพบปัญหาจากการทำให้สิ่งของส่วนรวมเสียหาย และไม่สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ก็จะบอกผู้ใหญ่

นอกจากการให้ผู้ใหญ่ช่วยเหลือแล้วยังมีการให้เพื่อนช่วยเหลือ การให้เพื่อนช่วยเหลือนั้น มีความแตกต่างกันในเรื่องวิธีการให้ความช่วยเหลือ คือ การบังคับให้ช่วยเหลือ เช่น บังคับให้ทำการอะไรไปเก็บ ให้หนีบรองเท้ามาให้ หรืออาจจะขอร้องให้ช่วยเหลือ

สำหรับการให้เพื่อนช่วยเหลือ เมื่อขาดเงินนั้น มีลักษณะที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ อาจจะเป็นการขอร้องจากเพื่อนที่มีฐานะดี มีเงิน หรือใจดี การให้เพื่อนออกเงินให้ และมีเงื่อนไขตามมา เช่น การให้ช่วยซื้อของให้ การให้อ่านจดหมาย หรือหนังสือการ์ตูนที่ชอบ การให้ลอกคำตอบของแบบฝึกหัด การให้เล่นเกมหรือของเล่นที่มีอยู่ การให้เพื่อนออกเงินให้ก่อน และใช้คืนในตอนหลัง ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ การให้เพื่อนออกเงินและใช้คืนเฉพาะเงินที่ยืม และการใช้คืนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย จากข้อมูลพบว่า การให้เพื่อนช่วยเหลือโดยให้เพื่อนออกเงินและมีเงื่อนไขตามมา การให้เพื่อนยืมเงินใช้ก่อน และใช้คืนในตอนหลังนั้น พบเฉพาะนักเรียนในเมืองเท่านั้น ตัวอย่างของแบบแผนการแก้ปัญหานี้คือ

ในขณะที่เล่นเตะตะกร้อกับพระเบียงหน้าห้องเรียน ตะกร้อตกลงไปที่พื้นข้างล่าง ซึ่งมีโรคคนอยู่ สายหน้าจึงบอกให้น้องที่อยู่ข้างล่างหยิบตะกร้อโยนขึ้นมาให้ และเมื่อพบว่า ตะกร้อเป็นโรคคน จึงโยนตะกร้อลงไปที่น้องเซ็ดโรคคนให้ แล้วให้โยนตะกร้อคืนมาอีกเมื่อเซ็ดเสร็จแล้ว

นอกจากแบบแผนการแก้ปัญหาดัง 2 แบบแผน ที่กล่าวแล้วข้างต้น ยังมีลักษณะที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง คือ การป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้น การป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นนี้ เกิดกับปัญหาดัง 3 ประเภท การป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้น เป็นการหาวิธีการแก้ไขสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดปัญหาก่อนที่จะเกิดปัญหานั้น สาเหตุที่หาวิธีการป้องกันปัญหา เนื่องจาก

ได้เคยพบกับปัญหามาก่อนและไม่อยากพบกับสภาพการณ์นั้นอีก จะสังเกตพบว่า นักเรียนหาวิธีการป้องกันปัญหาเกี่ยวกับสิ่งของ และอุปกรณ์ที่เป็นสิ่งของส่วนตัวมากกว่าสิ่งของส่วนรวม ตัวอย่างการป้องกันปัญหา มีดังนี้

พกยูงจะถอดถุงเท้าเก็บไว้ในโรงใต้ก่อนที่จะดู ห้อง วิชากลัวรองเท้า
หาย จึงนำไปฝากเพื่อนให้ดูแลก่อนที่จะไปเล่นกลางสนาม

จากปัญหาที่กล่าวแล้วข้างต้นทั้ง 3 ประเภท และแบบแผนการแก้ปัญหา ทั้ง 2 แบบแผน ผู้วิจัยสรุปปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหาทั้ง 3 ประเภท และปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหา ดังนี้

ก. ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการก่อปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
สรุปได้ 7 ปัจจัย ดังนี้

1. บุคลิกภาพ

ผู้ก่อปัญหาที่มีบุคลิกภาพที่เส้นผมจะก่อปัญหาการแก้งล้อเสียน
ขึ้น ส่วนผู้ก่อปัญหาที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าวจะก่อปัญหา การแก้งและล้อเสียน การทำร้ายและบังคับ
การแย่งของ และการไม่ช่วยงานกลุ่ม

2. การเรียกร้องความสนใจ

ผู้ก่อปัญหาที่ต้องการให้ผู้อื่นสนใจ ทั้งในลักษณะที่เป็นบุคคล
ในสถานการณือื่น ๆ หรือเป็นผู้แก้ปัญหา ผู้ก่อปัญหาจะก่อปัญหาแก้งล้อเสียน การทำร้ายและบังคับ
และการแย่งของขึ้น

3. การได้รับแรงเสริมจากการแก้ปัญหาของคู่กรณี

การได้รับแรงเสริมจากการที่ผู้แก้ปัญหาไม่เคยได้ตอบอย่าง
รุนแรงเลย หรือใช้วิธีการยินยอมเสมอเมื่อก่อปัญหาขึ้นจะทาให้ผู้ก่อปัญหาแก้งล้อเสียน ทำร้าย
และบังคับอีกในครั้งต่อไป

4. ความขัดแย้งที่มีมาก่อน
ความขัดแย้งที่คู่กรณีเคยมีมาก่อน จะทำให้ผู้ก่อปัญหา ก่อปัญหา ทำร้ายและบั่นดัดขึ้นมาอีก
5. การขาดสิ่งของ
การขาดสิ่งของที่จะนำมาใช้สนองความต้องการ ทั้งความต้องการในการเล่น และความต้องการในการทำกิจกรรม จะทำให้ผู้ก่อปัญหาแย่งของ หรือหาของ ไปใช้โดยไม่บอกกล่าวขึ้น
6. กิจกรรมที่ครูหรือโรงเรียนจัดขึ้น
กิจกรรมที่ครูหรือโรงเรียนจัดขึ้นที่มีลักษณะไม่น่าสนใจ ผู้ก่อปัญหาไม่สามารถร่วมกิจกรรมได้ เพราะการขาดความรู้และความสามารถ หรือการที่มีกิจกรรมอื่นน่าสนใจกว่า ซึ่งมักจะเป็นการเล่น จะทำให้ผู้ก่อปัญหาการท้าวไมตรีไม่เหมาะสมขึ้น นอกจากนี้ จะก่อปัญหาการไม่ช่วยงานกลุ่มด้วย
7. การไม่มีผู้ใหญ่อยู่ในสถานการณ์
การที่ไม่มีผู้ใหญ่อยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ จะเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ก่อปัญหาการท้าวไมตรีไม่เหมาะสมขึ้น

ข. ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหาทั้ง 3 ประเภท สรุปได้ 12 ปัจจัย

ดังนี้

1. บุคลิกภาพ
ผู้ก่อปัญหาที่มีบุคลิกภาพดี เล่น ซึ่งมีความต้องการเล่นสนุกสนาน อยู่เสมอ ทำให้เกิดปัญหาจากการขาดของเล่น การขาดทักษะในการใช้สิ่งของที่นำมาเล่น และพบปัญหาจากสิ่งของชำรุด ผู้ก่อปัญหาที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าว ที่ชอบก่อปัญหาขึ้น ทำให้เกิดความขัดแย้งกับบุคคลอื่นที่อยู่เสมอ จะทำให้เกิดปัญหาการทำร้าย การบั่นดัดจากผู้ก่อปัญหาที่มีอำนาจมากกว่า ส่วนผู้ก่อปัญหาที่มีบุคลิกภาพเฉย ไม่แสดงออกและเรียบร้อย เนื่องจากการไม่เคยใช้วิธีการโต้ตอบที่รุนแรงเลย จึงทำให้เกิดปัญหาการถูกแกล้ง การถูกล้อเลียน การถูกทำร้าย การถูกบั่นดัด และการแย่งของขึ้น

2. การได้รับผลที่ไม่พอใจ

การได้รับผลที่ไม่พอใจนั้น มีทั้งในลักษณะการได้รับผลจากการพบกับสถานการณ์นั้น ๆ การที่เคยได้รับผลในอดีต และการที่คาดว่าจะเกิดผลที่ไม่พอใจขึ้น สำหรับการได้รับผลที่ไม่พอใจจากการพบกับสถานการณ์นั้น ๆ ได้แก่ การได้รับผลการทำร้ายที่รุนแรง เช่น เจ็บปวดมาก อับอายคนอื่นทำให้เกิดปัญหาการถูกทำร้าย การถูกบังคับขึ้น การได้รับความอับอายจากการที่ถูกครูดานีต่อหน้าเพื่อนและหน้าไปเปรียบเทียบกับเพื่อนคนอื่น ทำให้เกิดปัญหาการไม่ชอบครูขึ้น การได้รับการรังเกียจ ไม่ยอมรับให้ร่วมทำกิจกรรม จะทำให้เกิดปัญหาความต้องการความรัก ความสนใจและการยอมรับจากกลุ่ม ความเจ็บปวดและการที่ไม่สามารถทำกิจกรรมได้ตามปกติเมื่อเกิดความเจ็บป่วยขึ้นนั้นทำให้เกิดปัญหาขึ้น นอกจากนี้การได้รับผลเสียจากการทำกิจกรรมที่จัดขึ้น เช่น ร้อน เปื้อน ว่าง ทำให้เกิดปัญหาความต้องการทำกิจกรรมอื่นแทน ส่วนการที่เคยได้รับผลในอดีต และกลัวว่าจะเกิดผลที่ไม่พอใจอีก เช่น การที่เพื่อนทำตัวไม่ดี ไม่เหมาะสม จึงทำให้ครูดุทั้งห้อง ทำให้เกิดปัญหาเพื่อนทำตัวไม่ดีไม่เหมาะสมขึ้น สำหรับการคาดว่าจะเกิดผลที่ไม่พอใจขึ้น เช่น การกลัวผลงานกลุ่มจะไม่เสร็จตามเวลา ไม่ดี จะทำให้เกิดปัญหาเมื่อเพื่อนไม่ช่วยงานกลุ่ม

3. การรับรู้พฤติกรรมของกลุ่มที่ผู้แก้ปัญหาไม่ชอบ

การรับรู้พฤติกรรมบางอย่างของกลุ่ม ซึ่ง เป็นพฤติกรรมที่ผู้แก้ปัญหาไม่ชอบ ทำให้เกิดปัญหาขึ้น เช่น การรับรู้ว่าคุณครูมีเจตนากระทำ จะทำให้เกิดปัญหาการแกล้งและล้อเลียนขึ้น การรับรู้ว่าคุณครูไม่ชอบช่วยเหลืองานกลุ่มอยู่เสมอ จะทำให้เกิดปัญหาเพื่อนไม่ช่วยงานกลุ่ม การรับรู้ว่าคุณครูมีนิสัยขี้ขโมยของก็จะเกิดปัญหาการนำของไปใช้โดยไม่บอกกล่าวขึ้น แม้ว่าผู้แก้ปัญหาไม่ได้เจตนาในครั้งนั้นก็ตาม ส่วนการรับรู้ว่าคุณครูไม่เชื่อถือไม่ยอมรับฟังความคิดเห็น จะทำให้เกิดปัญหาไม่ชอบครูขึ้น

4. ความขัดแย้งที่มีมาก่อน

ความขัดแย้งที่มีมาก่อน ระหว่างผู้แก้ปัญหาและผู้แก้ปัญหา ซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าการใช้ชีวิตการแก้ปัญหาที่ไม่ได้ทำให้ปัญหาหมดลงอย่างสิ้นเชิง เช่น การก้าวร้าว การยินยอม/หลบหนี ทำให้เกิดปัญหาการถูกแกล้ง การถูกล้อเลียน ซ้ำอีก นอกจากนี้การไม่ชอบลักษณะนิสัยของผู้แก้ปัญหา ทำให้ผู้แก้ปัญหาเกิดปัญหาขึ้น เมื่อผู้แก้ปัญหานำสิ่งของของผู้แก้ปัญหาไปใช้โดยไม่บอกกล่าว

5. ลักษณะสิ่งของ

ลักษณะสิ่งของที่ทำให้เกิดปัญหาขึ้น มีทั้งในลักษณะสิ่งของส่วนตัวที่ชอบมาก สิ่งของที่เป็นของใหม่ เป็นสิ่งของที่ต้องใช้ในการทำกิจกรรม หรือตอบสนองความต้องการในขณะนั้น แต่ถูกแย่งของไปใช้หรือหาไปใช้โดยไม่บอกกล่าว นอกจากนี้การขาดทักษะการใช้สิ่งของและเป็นของเล่นที่กำลังเล่นอยู่แล้วเกิดชำรุดเสียหายก็จะเกิดปัญหาขึ้น

6. การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่

การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ จะทำให้เกิดปัญหาในลักษณะที่ต้องทำกิจกรรมนั้น ๆ แต่สิ่งของที่ใช้ทำกิจกรรมชำรุด เสียหายหรือผู้ทำกิจกรรมขาดทักษะในการใช้สิ่งของนั้น ๆ การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ให้ดูแลพฤติกรรมของเพื่อน ทั้งในลักษณะที่ครูมอบหมายบทบาทให้ หรือการรับรู้บทบาทหน้าที่เอง จะทำให้เกิดปัญหาเมื่อเพื่อนทำตัวไม่ได้น่าเหมาะสม

7. กิจกรรมที่ครูและโรงเรียนจัดขึ้น

กิจกรรมที่จัดขึ้นและไม่ตอบสนองความต้องการของนักเรียน จะทำให้นักเรียนเกิดปัญหาความต้องการทำกิจกรรมอื่นแทน นอกจากนี้เหตุผลที่กิจกรรมดังกล่าวทำให้เกิดปัญหา เพราะการขาดความรู้พื้นฐาน การไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม และการเกิดผลเสียจากการทำกิจกรรมนั้น เช่น รื้อน เบื่อ ง่วง ถูกรังแกจากเพื่อน

8. กฎ ระเบียบ ที่สร้างขึ้น / เวลาที่กำหนด

กฎ ระเบียบ ที่สร้างขึ้น และเวลาที่กำหนด เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหา เนื่องจาก กฎ ระเบียบ นั้น มาขัดขวางไม่ให้ทำกิจกรรมที่กำหนดได้อย่างสะดวกหรือเวลาที่กำหนด ทำให้กลัวผลงานจะไม่เสร็จตามเวลา

9. ฐานะทางเศรษฐกิจในครอบครัวของนักเรียน

ฐานะทางเศรษฐกิจทำให้เกิดปัญหา การขาดสิ่งของ ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ในการทำกิจกรรม และขาดเงินในการซื้ออาหาร และสิ่งของต่าง ๆ

10. สภาพความไม่พร้อมของโรงเรียน

สภาพความไม่พร้อมของโรงเรียนที่เป็นปัญหา ได้แก่ สภาพที่ไม่สะอาด สถานที่ไม่เพียงพอ เนื่องจากมีนักเรียนมากและความไม่พร้อมของโรงเรียนในการจัด

สภาพทางธรรมชาติมาขัดขวางการทำงานกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การมีโรคนี้ นี้อาจไม่สามารเล่นได้ หรือทำกิจกรรมได้ ก็ทำให้เกิดปัญหาขึ้น

11. สภาพครอบครัวและการเลี้ยงดูของพ่อแม่

การที่นักเรียนได้รับการเลี้ยงดูแบบขาดความอบอุ่น จะทำให้นักเรียนเกิดปัญหาการขาดความรัก ความสนใจ และการยอมรับจากกลุ่ม

12. สภาพความเป็นเมือง และชนบท

การมีโอกาสเลือกอาหารและสิ่งของต่าง ๆ เสมอ ของนักเรียนในชุมชนเมือง ทำให้เกิดปัญหาความต้องการอาหารขึ้น

ค. ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหา

ในการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาแต่ละแบบแผนดังที่กล่าวแล้ว

ทั้ง 2 แบบแผน นั้น สรุปปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาได้ 15 ปัจจัย โดยแบ่งปัจจัยได้ 2 ลักษณะ คือ ปัจจัยภายในตัวนักเรียน 7 ปัจจัย คือ ความรู้/ประสบการณ์เดิม เพศ บุคลิกภาพ ที่สนใจในการแก้ปัญหา การได้รับผลที่ไม่พอใจ การทำกิจกรรมอื่นที่สนใจ และการขาดความสามารถในการต่อสู้ ส่วนปัจจัยภายนอกตัวนักเรียน 8 ปัจจัย คือ การทำตามตัวแบบ การทำตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ ความสัมพันธ์ที่ดีของกลุ่ม การมีบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานการณ์ การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ วัฒนธรรม กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติ สภาพครอบครัวและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ สภาพความเป็นเมืองและชนบท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ก) ปัจจัยภายในตัวนักเรียน

1. ความรู้ / ประสบการณ์เดิม

จากข้อมูลพบว่า การนำความรู้ ประสบการณ์เดิมมาประยุกต์ใช้มีผลต่อความสำเร็จในการแก้ปัญหามาก ความรู้ที่นักเรียนนำมาใช้นั้นมาจากหลายแหล่งทั้งเป็นความรู้จากการเรียนการสอนในโรงเรียน ความรู้จากการมีโอกาสดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูมอบหมายให้รับผิดชอบ และความรู้จากการเล่น จากการทำงานที่รับผิดชอบที่บ้าน ความรู้ที่นักเรียนนำมาใช้ อาจจะใช้ในลักษณะการนำความรู้เดิมที่เคยใช้ได้ผลมาใช้อีก การนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ ความรู้ที่นำมาปรับเปลี่ยนใหม่เพื่อใช้แก้ปัญหา การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์

ในการแก้ปัญหา ซึ่งจะสังเกตพบว่า การนำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหานั้น จะพบมากในนักเขียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และนักเขียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำที่มีบุคลิกภาพที่เส้น ส่วนนักเขียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำที่มีบุคลิกภาพเฉยไม่แสดงออก จะมีการแก้ปัญหาแบบเดาสุ่ม ไม่นำความรู้มาแก้ปัญหา เพราะขาดความรู้ จึงทำให้แก้ปัญหาไม่ได้ นอกจากนี้ยังพบว่าความรู้เดิมที่มีอยู่บางครั้งทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เพราะวิธีการนั้นไม่เหมาะสมกับปัญหาใหม่ แต่นักเขียนที่ยึดติดกับวิธีการเดิมเพราะเคยใช้วิธีการนั้น ๆ แก้ปัญหาได้สำเร็จมาก่อน จะทำให้ใช้วิธีการนั้นแก้ปัญหาซ้ำ ๆ อีก

นอกจากนี้ประสบการณ์ที่ได้รับในอดีต ทั้งประสบการณ์เดิมที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจเพราะแก้ปัญหาไม่ได้ หรือเกิดผลเสียและประสบการณ์เดิมที่ทำให้เกิดความพอใจ เพราะแก้ปัญหาได้ หรือได้รับผลที่พอใจ จะมีผลต่อการเลือกแบบแผนแก้ปัญหาในหลายลักษณะ คือ การที่เคยได้รับผลเสียจากการเกิดปัญหา ทำให้มีการป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นโดยจะหาวิธีการแก้ปัญหาก่อนที่จะเกิดปัญหา ประสบการณ์จากการถูกตำหนิต่อว่าจากครูอยู่เสมอ ทำให้ใช้พฤติกรรมหลอกเมื่อต้องการทำกิจกรรมอื่นที่สนใจมากกว่า ประสบการณ์จากการได้รับความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ การรับรู้จากผู้ใหญ่ให้การยอมรับ และการที่เกิดผลสำเร็จจากการช่วยเหลือ นั้น ทำให้เลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบให้ผู้ใหญ่ช่วยเหลือ ส่วนการรับรู้ว่าเป็นหรือผู้ใหญ่ไม่ยอมรับ จะทำให้เลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง นอกจากนี้ประสบการณ์จากการอ้างเหตุผลแล้วแก้ปัญหาได้ ทำให้เลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบอ้างเหตุผลไม่จริงอีก

2. เพศ

ความแตกต่างระหว่างเพศกับการแก้ปัญหานั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะชุมชน โดยในโรงเรียนในชุมชนเมืองนั้นพบว่า นักเขียนหญิงจะใช้การแก้ปัญหามาแบบก้าวร้าวได้ดอบโดยใช้อำนาจมากกว่านักเขียนหญิงในโรงเรียนในชุมชนชนบท สำหรับในโรงเรียนในชุมชนชนบทพบว่า นักเขียนหญิงจะใช้การแก้ปัญหามาแบบก้าวร้าวรุนแรงได้ดอบ น้อยกว่านักเขียนชายอย่างเห็นได้ชัด ส่วนการเลือกวิธีการแก้ปัญหามาแบบอื่น ๆ ไม่ปรากฏความแตกต่างชัดเจนระหว่างเพศหญิงและเพศชาย

3. บุคลิกภาพ

บุคลิกภาพของนักเขียนมีผลต่อการเลือกแบบแผนในการแก้ปัญหามาก โดยเฉพาะการแก้ปัญหามาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลจะปรากฏความแตกต่างอย่างชัดเจน จากผลการศึกษาพบว่านักเขียนที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าว จะใช้การแก้ปัญหามาแบบเผชิญหน้า

โดยเฉพาะการโต้ตอบเพื่อให้หลายจำพวก นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้การแก้ปัญหาแบบโรคนคนอื่น และแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือมากโดยเฉพาะการบังคับให้ช่วยเหลือ นักเรียนที่มีบุคลิกภาพ เรียบร้อยมักจะใช้การแก้ปัญหาแบบยินยอม และยอมขอมมากกว่าวิธีอื่น นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมักจะแก้ปัญหาด้วยตนเอง มากกว่าจะให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ นักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบ ซื่อเส้นมักจะใช้การแก้ปัญหาลายแบบ ทั้งการยินยอม เพชฌฆาต โต้ตอบ การแก้ปัญหาแบบฮิวริสติก และโดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของ และแก้ปัญหาลดความตึงเครียด ซึ่ง จะพบมากกว่านักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบอื่น ส่วนนักเรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเฉยไม่แสดงออก มักจะ แก้ปัญหาโดยวิธีการยินยอมและหลบหนีมากกว่าวิธีการอื่น และจะพบว่าเมื่อพบปัญหาความต้องการ ที่ขัดกับกิจกรรมอื่น เมื่อครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ไม่สามารถจะสนองตอบความสนใจ หรือไม่สามารถทำกิจกรรมตามที่ครูต้องการได้ นักเรียนกลุ่มนี้จะหากิจกรรมอื่นในหลาย ๆ ลักษณะ มาทำแทนกิจกรรมที่ครูจัดขึ้น

4. ที่สนใจในการแก้ปัญหา

ที่สนใจในการแก้ปัญหา มีผลต่อความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ ในการแก้ปัญหามาก จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนที่มีที่สนใจที่ดีในการแก้ปัญหานั้นจะ แก้ปัญหาด้วยตัวเอง ใช้วิธีการแก้ปัญหาลาย ๆ วิธีจนกว่าจะบรรลุผลสำเร็จ ใช้วิธีการแก้ปัญหา แบบกระบวนการสู่เป้าหมาย และมักจะหาความรู้ในลักษณะต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน ทหาทาง แก้ปัญหาด้วย นักเรียนกลุ่มนี้เป็นนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและปานกลาง หรือถ้าหาก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ก็จะเป็นนักเรียนที่มีบุคลิกภาพซื่อเส้น มีความอยากรู้อยากเห็น และมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ส่วนนักเรียนที่มีที่สนใจที่ไม่ดีในการแก้ปัญหานั้น มักจะเลือก แบบแผนการแก้ปัญหาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ การหยุดแก้ปัญหาเมื่อแก้ปัญหาลแล้วก็ไม่สำเร็จ หรือถ้าหากแก้ปัญหานั้นไม่ได้ จะใช้วิธีการเดิมซ้ำ ๆ นักเรียนที่มีที่สนใจที่ไม่ดีในการแก้ปัญหากกลุ่มนี้ มักจะมีบุคลิกภาพก้าวร้าว เพราะถูกตามใจจากบุคคลในครอบครัว จึงทำให้ไม่เจียมพอที่จะอดทน แก่ปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้พบว่า เป็นนักเรียนที่ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง และนักเรียนที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ที่มีบุคลิกภาพแบบเฉยไม่แสดงออก

5. การได้รับผลที่ไม่พอใจ

การได้รับผลที่ไม่พอใจจะก่อให้เกิดเลือกแบบแผนการแก้ปัญหาแตกต่างไป คือ ถ้าหากได้รับการแสดงความรังเกียจจากเพื่อน การถูกตำหนิจากครู จะทำให้เลือกใช้การแสดงพฤติกรรมเด่น เพื่อทำให้รู้สึกว่าคุณค่าสูงขึ้น การได้รับความเจ็บปวดจากการทำร้าย บังคับหรือแกล้ง ทำให้เลือกการแก้ปัญหาแบบวิถึตอบเพื่อให้หยุดก่อปัญหาและหลบหนี เพื่อจะได้ไม่ต้องพบกับสภาพความเจ็บปวดอีก

6. การทำกิจกรรมอื่นที่สนใจ

การที่ผู้แก้ปัญหากำลังทำกิจกรรมอื่นที่สนใจอยู่ เช่น อ่านการ์ตูน การทำงานที่ชอบ การอ่านหนังสือที่ชอบ จะทำให้เลือกการแก้ปัญหาแบบยินยอมเมื่อพบกับปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

7. การขาดความสามารถในการต่อสู้

เมื่อนักเรียนเกิดปัญหากับเพื่อนที่มีความสามารถในการต่อสู้เหนือกว่า ซึ่งอาจจะรูปร่างโตกว่า แข็งแรงกว่า หรืออาจจะรูปร่างเล็กกว่าก็ได้ จะทำให้เด็กเลือกใช้การแก้ปัญหาแบบยินยอม/หลบหนี การเผชิญหน้าในลักษณะแสดงความไม่พอใจหรือบอกผลการกระทำเมื่อได้รับความเจ็บปวด จากการกระทำของเพื่อนที่มีความสามารถในการต่อสู้เหนือกว่า นอกจากนี้ยังพบว่า การขาดความสามารถในการต่อสู้ จะมีผลต่อการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาที่นักเรียนชายและนักเรียนหญิง

ข) ปัจจัยภายนอกตัวนักเรียน

1. การทำตามตัวแบบ

ตัวแบบที่พบว่ามีผลทำให้ผู้แก้ปัญหาเปลี่ยนแปลงในการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหานั้น มี 3 ลักษณะ คือ ตัวแบบจาก พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง ครู และเพื่อน จากข้อมูลพบว่า นักเรียนหญิงในเมืองจะแก้ปัญหาดโดยการเผชิญหน้าโต้ตอบอย่างรุนแรงเพื่อให้ทราบจากนั้น ปัจจัยสำคัญน่าจะเป็นเพราะการเห็นตัวแบบจากครู และเพื่อนที่ได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ ใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบนี้และแก้ปัญหาก็ได้เสมอ จึงทำให้เด็กนักเรียนหญิงทำตามบ้าง นอกจากนี้จากข้อมูลเกี่ยวกับภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียนที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าวมักจะได้เห็นตัวแบบการก้าวร้าว โดยการลงโทษหรือใช้อำนาจของบุคคลในบ้านเสมอ

สำหรับการแก้ปัญหาแบบเบสิคอุปกรณทั้งหมดนั้น นักเรียนที่เลือกใช้เพราะการได้เห็นตัวแบบใช้อุปกรณแล้วสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ จึงได้ทำตามตัวแบบข้าง

2. การทำตามคำแนะนำของผู้ใหญ่

การได้รับคำแนะนำของผู้ใหญ่จะมีผลทำให้เด็กเรียนเลือกวิธีการแก้ปัญหาแตกต่างออกไป จากข้อมูลพบว่านักเรียนที่ได้รับคำแนะนำจากแม่ ยาย ไม่จำกัดตอบเมื่อถูกซักถาม จะเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบนิยมน/หลบหนี และจะสังเกตพบว่า นักเรียนที่เชื่อคำแนะนำจากผู้ใหญ่นี้จะพบในนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเรียบร้อย

3. ความสัมพันธ์ที่ดีของคู่กรณี

คู่กรณีที่มีความสัมพันธ์กันดี เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจะใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบอ้อมซอม และวิธีการขอร้องให้ช่วยเหลือเมื่อแก้ปัญหาไม่ได้

4. การมีบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานการณ์

การมีบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานการณ์มีผลต่อการเลือกวิธีการแก้ปัญหาในลักษณะดังนี้ คือ ถ้าหากมีผู้ใหญ่หรือครูอยู่ในสถานการณ์ นักเรียนมักจะเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบนิยมน/หลบหนี และเลือกแบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตัวเองมากกว่า แต่ถ้าหากมีเพื่อนอยู่ในสถานการณ์จะทำให้เด็กเรียนเลือกการแก้ปัญหาแบบเผชิญหน้ามากขึ้น เพราะคาดว่าจะได้รับ ความสนใจจากเพื่อน หรืออาจจะโต้ตอบเพื่อให้ผู้ก่อปัญหาหยุดกระทำโดยเฉพาะนักเรียนที่ใช้วิธีการนิยมนเสมอ นอกจากนี้ยังพบว่า บุคคลอื่นที่อยู่ในสถานการณ์ จะทำให้เด็กเรียนที่ขาดความอบอุ่นเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบแสดงพฤติกรรมเด่นมากขึ้น

5. การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่

การได้รับมอบหมายบทบาทให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ อยู่เสมอนั้น มีผลทำให้พบปัญหามากขึ้น แต่การที่จะเลือกวิธีการแก้ปัญหาใดนั้น ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของนักเรียน คือ นักเรียนที่มีบุคลิกภาพก้าวร้าว จะเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบเผชิญหน้า ใ้อ่านามากขึ้นและเป็นโอกาสที่จะแสดงอำนาจกับบุคคลอื่น ส่วนนักเรียนที่มีบุคลิกภาพเรียบร้อย จะใช้วิธีการแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธีเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ จะเลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบกรจบวนการสู่เป้าหมาย โดยการแยกปัญหาเป็นส่วน ๆ แล้วแก้ปัญหาทีละส่วนมาใช้ในการแก้ปัญหามาก เมื่อไม่สามารถจะแก้ปัญหาใหญ่ หรือปัญหามากให้สำเร็จจะลู่วง

ไปในครั้งเดียวได้ นอกจากนี้ยังพบว่า การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ ทำให้นักเรียนเลือกทำกิจกรรมอื่นที่ถูกต้องเหมาะสมและรับรู้ว่าเป็นกิจกรรมที่ได้รับการยอมรับ เมื่อเกิดปัญหาการไม่ต้องการทำกิจกรรมที่จัดขึ้น

6. วัฒนธรรม กฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติ

วัฒนธรรม กฎ ระเบียบ แนวปฏิบัติที่สร้างขึ้น ที่มีผลต่อการเลือกแบบแผนงานการแก้ปัญหา คือ วัฒนธรรมเกี่ยวกับผู้ใหญ่น้อยกับผู้ใหญ่ และความเป็นระเบียบในสถานที่บางแห่ง โดยเมื่อเกิดปัญหากับผู้ใหญ่หรือครู นักเรียนจะใช้การขอร้องเสมอแม้ว่าจะไม่ได้ทำผิดจริง ๆ และถ้าหากมีนักเรียนคนใดที่เลือกใช้วิธีการเพิกเฉยหน้าต่อตบในการแก้ปัญหา ก็จะได้รับผลเสีย คือ การถูกดู ต่อว่า หรือแสดงการไม่ยอมรับ จนที่สุดก็ต้องขอร้อง นอกจากนี้ จะพบว่า เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในขณะที่กำลังอยู่ในแถว ในที่ประชุม นักเรียนมักจะใช้วิธีการขอร้องมากกว่าจะโต้ตอบ โดยเฉพาะเมื่อมีผู้ใหญ่หรือครูอยู่ในที่นั้นด้วย

7. สภาพครอบครัวและการเลี้ยงดูของพ่อแม่

สภาพครอบครัวและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ มีผลต่อการเลือกวิธีการแก้ปัญหา ดังนี้ นักเรียนที่มาจากครอบครัวแตกแยกถูกเลี้ยงดูแบบตามใจ ถูกลงโทษอย่างรุนแรง มีความขัดแย้งกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว มักจะใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบเพิกเฉยหน้าต่อตบให้หลายจำ นักเรียนที่มาจากครอบครัวอบอุ่นมีความเข้าใจกัน ให้อิสระในการทำงาน และมีโอกาสเล่นอยู่เสมอ จะใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบอ้อมอ้อม แก้ปัญหาด้วยตนเองหลาย ๆ วิธี จนแก้ปัญหาได้ ปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของมาใช้ในการแก้ปัญหา แก้ปัญหาแบบลดความตึงเครียด หรือใช้วิธีการอื่น ๆ มากกว่าการใช้อำนาจโต้ตอบให้หลายจำ นักเรียนที่ได้รับการเลี้ยงดูให้รับผิดชอบ งานมีผลต่อการนำความรู้ ประสบการณ์เดิมมาใช้ในการแก้ปัญหา มักแก้ปัญหาลหลาย ๆ วิธี ปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของมาใช้ในการแก้ปัญหา ส่วนนักเรียนที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัวมักจะใช้กลไกป้องกันตัว ทั้งการอ้างเหตุผลไม่จริง โทษคนอื่น การแสดงพฤติกรรมเด่นและการผันกลางวัน

8. สภาพความเป็นเมืองและชนบท

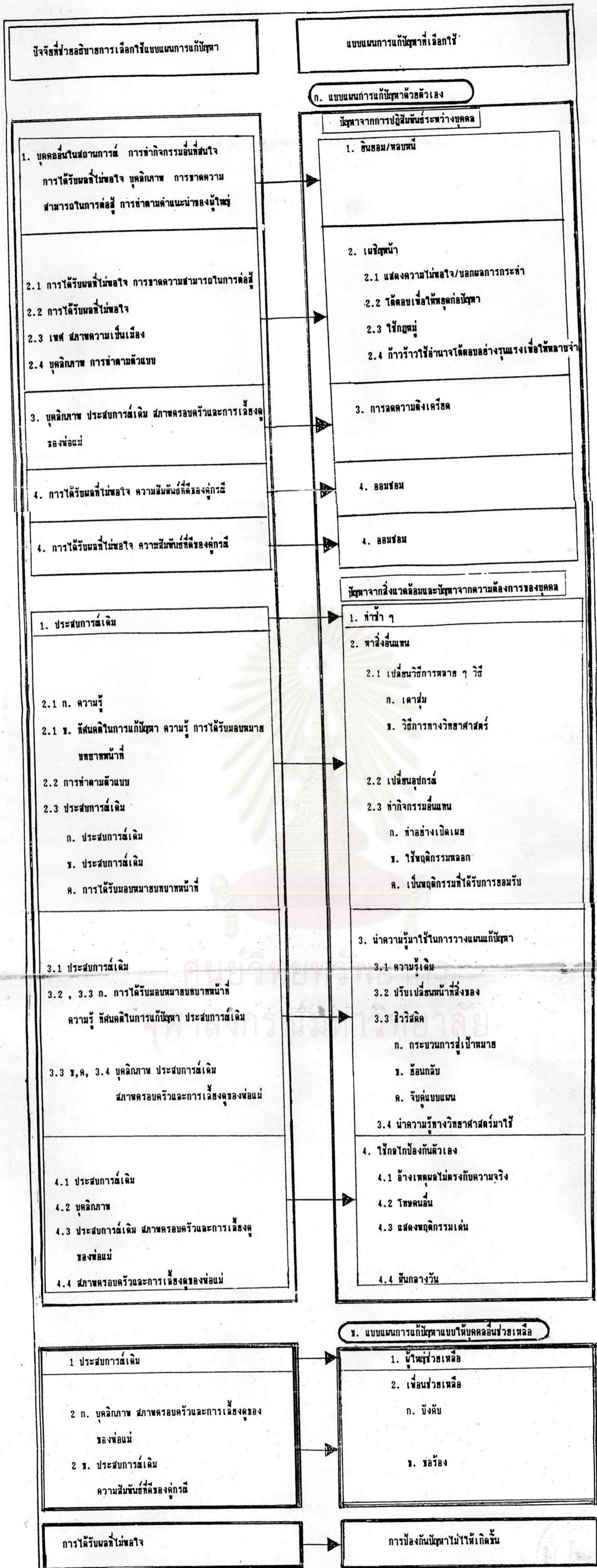
สภาพความเป็นเมืองและชนบท ทำให้นักเรียนเลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาแตกต่างกัน คือ นักเรียนในเมืองจะแสดงพฤติกรรมเด่นมากกว่า และนักเรียนหญิงในเมืองจะแก้ปัญหาโดยวิธีการก้าวร้าว ใช้อำนาจโต้ตอบเพื่อให้เห็นผลมากกว่านักเรียนหญิงในชนบท ส่วนนักเรียนชายในชนบทจะใช้การแก้ปัญหาแบบก้าวร้าว ใช้อำนาจโต้ตอบเพื่อให้เห็นผล

มากกว่านักเรียนหญิงในชนบท นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนในชนบทจะแก้ปัญหาโดยการปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของมากกว่านักเรียนในเมือง สำหรับการแก้ปัญหาที่พบเฉพาะนักเรียนเมืองนั้น คือ การพักผ่อนกลางวัน การให้ค่าตอบแทนแลกเปลี่ยน เมื่อยืมเงินโดยการติดดอกเบี้ย การลอกคำตอบ และการสั่งให้ช่วยทำงาน ส่วนการแก้ปัญหาแบบวิเศษหมู่กับเฉพาะนักเรียนเมืองเท่านั้น

จากรายละเอียดเกี่ยวกับแบบแผนการแก้ปัญหาทั้ง 2 แบบแผน และปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาแต่ละแบบแผน สรุปไว้ในแผนภาพที่ 19 ดังนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภาพที่ 19 แบบแผนการแก้ปัญหาที่เลือกใช้และปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหา

2.3 การแสดงพฤติกรรมเด่น แล้วได้รับการสนใจจากบุคคลอื่น จงทำให้ใช้วิธีการแสดงพฤติกรรมเด่นนั้น ๆ อีก

3. การเพิ่มความรู้ และทัศนคติที่ดีในการแก้ปัญหา

เมื่อได้แก้ปัญหาด้วยตนเอง ได้นำความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา และแก้ปัญหาได้สำเร็จอยู่เสมอ จงทำให้ผู้แก้ปัญหามีความรู้เพิ่มขึ้น มีความกระตือรือร้นและพยายามหาวิธีการเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ แม้จะเกิดอุปสรรค หรือแก้ปัญหาดิไม่สำเร็จในช่วงแรกก็ไม่ท้อถอย แต่จะพยายามแก้ปัญหานั้นสำเร็จ จากข้อมูลพบว่า นักเรียนที่มีทัศนคติที่ดีในการแก้ปัญหามักจะหาวิธีการหลาย ๆ วิธีมาแก้ปัญหานั้น และมีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

4. การที่ไม่สามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ จงทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และการคาดหวังความสามารถในตัวเองต่ำ ในลักษณะดังนี้

4.1 นักเรียนที่ใช้วิธีการแก้ปัญหายโดยวิธีการยินยอมอยู่เสมอ

จงทำให้เกิดปัญหาตามมามากและก็จะใช้วิธีการยินยอมและเฉยช้า ๆ อีก ถ้าหากเกิดซ้ำ ๆ เสมอ จงทำให้ผู้แก้ปัญหขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และคิดว่าตนเองขาดความสามารถ ไม่สามารถกระทำการต่าง ๆ ได้ตามที่ต้องการ

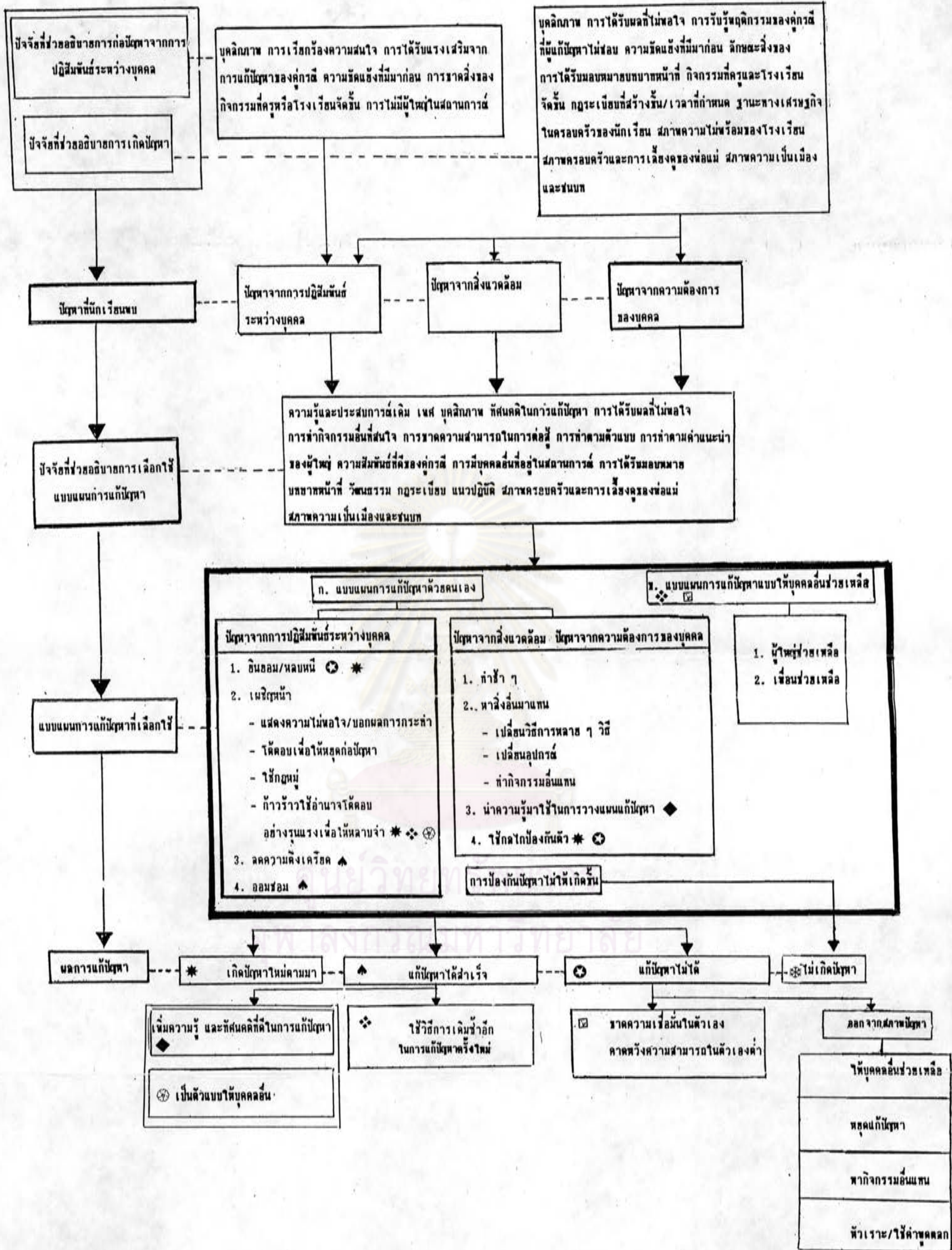
4.2 นักเรียนที่เลือกวิธีการแก้ปัญหาแบบทำกิจกรรมอื่นแทนกิจกรรม

ที่ครูจัดขึ้นนั้นมักจะถูกครูดู เพื่อนไม่ยอมรับ และเพื่อนต่อว่าอยู่เสมอ ซึ่งทำให้ขาดความมั่นใจในตนเองและเมื่อทำกิจกรรมอื่นแทน กิจกรรมที่ครูจัดเสมอ จึงไม่สามารถเรียนรู้สิ่งที่ครูสอนได้ก็ยิ่งเรียนอ่อนลงอีกทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้ก็ยิ่งจะขาดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น

4.3 นักเรียนที่ใช้วิธีการแก้ปัญหาแบบหลบหนี ไม่แก้ปัญหายอยู่เสมอ เพราะคิดว่าแก้ปัญหายไม่ได้ เมื่อพบปัญหายหมก็จะคิดว่าตนเองแก้ปัญหายไม่ได้อีก จึงไม่แก้ปัญหาย ความรู้สึกกลัวปัญหายจะเกิดขึ้นและจะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

5. นอกจากการแก้ปัญหายได้จะมีผลทำให้เป็นการแรงเสริมต่อผู้แก้ปัญหายแล้วยังเป็นตัวแบบที่มีผลต่อบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานการณนั้น ๆ ด้วย ดังนี้

5.1 การแก้ปัญหายแบบก้าวร้าว ใช้อำนาจแล้วได้ผลเสมอ จงทำให้บุคคลที่อยู่ในสถานการณ เห็นพฤติกรรมการแก้ปัญหายและตรรกะในผลดีที่เกิดขึ้น และนำไปใช้แก้ปัญหายบ้าง เมื่อเกิดความสาเร็จขึ้น ก็จงทำให้พฤติกรรมการแก้ปัญหายแบบก้าวร้าวเข้มแข็งขึ้น และนำไปใช้เสมอเมื่อพบกับปัญหาย

* ▲ ❖ ❖ ◆ หมายถึง ผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา

5.2 เมื่อเห็นเพื่อนแก้ปัญหาโดยใช้วิธีการใดได้ผลก็มักจะมีการใช้วิธีการนั้นตามด้วย เช่น เมื่อทำงานไม่ได้และเห็นเพื่อนเปลี่ยนอุปกรณ์หรือเปลี่ยนวิธีการแก้ปัญหาแล้วแก้ปัญหาได้ ก็จะเปลี่ยนวิธีการใหม่หรืออุปกรณ์ใหม่ตามเพื่อน

ในการแก้ปัญหานั้น บางครั้งไม่สามารถจะแก้ปัญหาได้สำเร็จ เมื่อแก้ปัญหาได้ไม่สำเร็จ นักเรียนออกจากสภาพปัญหาหลาย ๆ วิธีด้วยกัน

1. การให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ ซึ่งอาจจะให้ช่วยเหลือทันทีที่พบว่า แก้ปัญหาไม่ได้ หรืออาจจะช่วยเหลือเมื่อได้ลองแก้ไขไปแล้ว และ บุคคลที่ให้ช่วยเหลือนี้อาจจะเป็นครู หรือเพื่อนก็ได้
2. การหยุดแก้ปัญหานั้น ซึ่งอาจจะหยุดทันทีที่พบว่า แก้ปัญหาไม่สำเร็จ หยุดแก้ปัญหาลงหลังจากลองใช้วิธีการต่าง ๆ มากมายหลายวิธีแล้วไม่ได้ผล หรือหยุดเพื่อรอที่จะแก้ปัญหายังอีก
3. การหากิจกรรมอื่นมาแทนการแก้ปัญหานั้น
4. การหัวเราะ หรือใช้คำพูดตลก เพื่อคลี่คลายสถานการณ์ปัญหาให้หมดความตึงเครียดลง ก่อนที่จะออกจากสถานการณ์

จากข้อมูลทั้งหมดข้างต้น ที่ได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับปัญหาที่นักเรียนพบ ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการแก้ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเกิดปัญหาทั้ง 3 ประเภท แบบแผนการแก้ปัญหาที่เลือกใช้ ปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาสิ่งที่เกิดขึ้นหลังการแก้ปัญหา และการออกจากสภาพปัญหาเมื่อแก้ปัญหาไม่ได้ ผู้วิจัยสรุปได้ดังแผนภาพที่ 20 ดังนี้

ตอนที่ 3 นักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมือง และชุมชนชนบทพบปัญหา และเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหาแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างนักเรียน ในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนเมืองและในชุมชนชนบทที่เป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ พบความแตกต่างกัน ดังนี้

1. ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

ความแตกต่างของปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระหว่างนักเรียนในเมืองและชนบท มี 2 ประเด็น คือ

ก. การพบปัญหาและต้องแก้ไขปัญหามาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นญาติ เช่น น้อง หลาน กับบุคคลอื่น ๆ ของนักเรียนในชนบท จะมีมากกว่านักเรียนในเมือง เนื่องจากนักเรียนในชนบทอาศัยอยู่ในครอบครัวที่มีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย จึงมีบุคคลที่อาศัยอยู่ในครอบครัวมีหลายระดับอายุ นักเรียนในชนบทจึงได้รับบทบาทให้ดูแลน้อง หรือหลาน ซึ่งมีอายุน้อยกว่า ทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า การดูแลครอบครัวทุกเรื่อง ทั้งเรื่องอาหาร เสื้อผ้า การประพฤติตัว การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอื่น ซึ่งการได้รับบทบาทหน้าที่ให้ดูแลนี้จะทำให้เกิดปัญหาขึ้น

ข. ความขัดแย้งของนักเรียนในเมืองกับครู จะมีความรุนแรงและเกิดบ่อยกว่า นักเรียนในชนบท นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนมีความรู้สึกโกรธ รู้สึกว่าครูไม่เข้าใจ และไม่ยอมรับมากกว่า นักเรียนในชนบท โดยเฉพาะนักเรียนที่ขาดความอบอุ่นจากทางบ้าน ส่วนนักเรียนในชนบทมักจะไม่มีความขัดแย้งกับครู แม้ครูจะตำหนิบ้างก็ไม่รู้สึกโกรธ และไม่รู้สึกน้อยอกน้อยใจเพราะครูกับนักเรียนมีความรู้สึกสนิทสนมคุ้นเคยกัน นักเรียนรู้สึกเหมือนครูเป็นญาติสนิท นอกจากนี้ยังเป็นเพราะเมื่อนักเรียนทำผิดครูไม่ได้ตำหนิตมาพูดต่อว่าในเบื้องอย่างรุนแรง และไม่ตำหนินักเรียนไปเปรียบเทียบกับนักเรียนคนอื่น จึงไม่รู้สึกอับอายเพื่อนคนอื่น หรือถ้าหากครูนำมาพูดก็เป็นไปในลักษณะล้อเลียนมากกว่า

2. ปัญหาจากสิ่งแวดล้อม

ความแตกต่างของปัญหาจากสิ่งแวดล้อมระหว่างนักเรียนในเมืองและชนบท มี 3 ประเด็น ดังนี้

ก. นักเรียนในชนบทพบกับปัญหาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในหลายลักษณะมากกว่านักเรียนในเมือง เช่น ปัญหาจากของเส่งในธรรมชาติได้แก่ เส้นดอกไม้ เส้นปลากัด ปัญหาจากสภาพดินฟ้าอากาศที่มาขัดขวางการทากิจกรรม เช่น น้ำท่วม สหามมีโคลน ลมพัดแรง แดดร้อน อากาศหนาว เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในสภาพธรรมชาติห่างไกลความเจริญมากกว่า แต่นักเรียนในเมืองนั้นพบกับปัญหาแดดร้อน อากาศหนาว และเมื่อพบกับสภาพดังกล่าว จะตระหนักกว่าเป็นปัญหามาก และพยายามหาวิธีแก้ปัญหานั้นก็ได้สำเร็จ เช่น เมื่อต้องทากิจกรรม กลางแดดตอนเช้า นักเรียนจะรู้สึกว่าร้อนมาก และพยายามที่จะหาวิธีที่จะไม่ต้องตากแดด เช่น เปลี่ยนที่ยืน ใช้กฏหมอบบังคับให้นักเรียนชายยืนตรงบริเวณใต้ตึกแดดแทน หลบซ่อนในห้อง แต่นักเรียนในชนบทจะตระหนักในปัญหาจากแสงแดดน้อยกว่า นักเรียนสามารถแปร่งพ่นกลางแดด ตอนเที่ยง โดยไม่รู้สึกรู้สึว่าเป็นปัญหา เพราะมีความเคยชินและพบกับสภาพแวดล้อมดังกล่าว

ข. นักเรียนในเมืองพบกับปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม เกี่ยวกับ กฎระเบียบ แนวปฏิบัติที่กำหนดขึ้น มากกว่านักเรียนในชนบท เพราะโรงเรียนในเมืองจะเห็นความเป็นระเบียบเรียบร้อยมากกว่า จึงทำให้ครูกระตุ้นเตือนและสร้างกฎระเบียบขึ้นมาอยู่เสมอ นอกจากนี้ยังพบว่ามีการมีระเบียบและแนวปฏิบัติหลายลักษณะ ทั้งในลักษณะที่รับรู้กันทั้งโรงเรียน เช่น ห้ามเล่นฟุตบอลในสนามเพราะสนามแคบ และในลักษณะที่รับรู้กันในห้องเรียน เช่น ห้ามกินอาหารในห้องเรียน

ค. นักเรียนในชนบทพบปัญหาจากการขาดสิ่งของอุปกรณ์ต่าง ๆ มากกว่า เพราะอยู่ห่างจากแหล่งความเจริญ จึงทำให้ไม่สามารถหาซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ได้สะดวก แต่นักเรียนในเมืองนั้น เมื่อขาดอุปกรณ์ สิ่งของ ในการทากิจกรรมก็สามารถออกไปซื้อได้ที่ร้านสหกรณ์ ซึ่งมีสินค้าขายอย่างมากมาย หรือซื้อที่ร้านค้าใกล้ ๆ โรงเรียนได้

3. ปัญหาจากความต้องการ

ความแตกต่างของปัญหาจากความต้องการที่นักเรียนในเมืองและชนบท พบ 3 ประเด็น ดังนี้

ก. นักเรียนในเมืองจะมีปัญหาความต้องการอาหาร เนื่องจากมีความรู้สึก
ว่าอาหารแพง อาหารไม่อร่อยมากกว่านักเรียนในชนบท เพราะมีอาหารหลายอย่างให้เลือกได้
มากกว่าส่วนนักเรียนในชนบทต้องรับประทานอาหารที่เตรียมไว้ให้เท่านั้น นอกจากนี้นักเรียนในเมือง
ยังพบกับปัญหาเกี่ยวกับการที่มีคนหรือซื้ออาหารมากทำให้ต้องเข้าคิวยาวในการซื้ออาหาร และ
โรงอาหารหรือหออาหาร เพราะมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก ส่วนนักเรียนในชนบทนั้น เนื่องจากมี
นักเรียนน้อย เวลาพักเที่ยงไม่พร้อมกัน และโรงอาหารมีลักษณะเปิดโล่ง จึงทำให้พบปัญหาที่
น้อยกว่า

ข. นักเรียนในชนบทตระหนักในปัญหาจากการเจ็บป่วย และจากการเกิด
ความผิดปกติของร่างกายน้อยกว่านักเรียนในเมือง พบว่าเมื่อนักเรียนในชนบทรู้สึกไม่สบายหรือ
เป็นไข้ก็มักจะนั่งเรียนอยู่ในห้องไม่ค่อยกระตือรือร้นที่จะไปพบแพทย์หรือหาพยาบาล หรือหาพยาบาลมารับประทาน
บางคนเป็นหวัด มีไข้สูง หรือบางคนปากแตกเป็นแผลมีเลือดออก นักเรียนก็ไม่รู้สึกว่าเป็นปัญหาที่จะต้อง
รีบแก้ไขโดยการหาหมอหรือหาพยาบาลมารับประทาน แต่นักเรียนในเมืองนั้นเมื่อรู้สึกป่วย ไม่สบายก็
จะไปขอยาจากครูมารับประทาน ซึ่งอาจจะไปขอเอง หรือให้เพื่อนช่วยไปขอให้ และมักจะนอน
พักผ่อน แม้ว่าจะไม่ชอบไปนอนในโรงพยาบาล แต่ก็พักผ่อนในห้องเรียนในมุมที่มองจากหน้าต่าง
ไม่เห็น หรือเมื่อเป็นหวัด เป็นแผล หรือเกิดความผิดปกติทางร่างกายก็จะบอกครูเสมอ

ค. นักเรียนในเมืองจะมีปัญหาด้านความต้องการความรักความสนใจ และ
ยอมรับจากบุคคลอื่น ๆ ในห้อง ทั้งจากครูและจากเพื่อนรุนแรงกว่านักเรียนในชนบท เนื่องจาก
นักเรียน มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นและชอบก่อปัญหาขึ้น เพื่อน ๆ ในห้องก็จะแสดงอย่าง
ชัดเจนว่ารังเกียจ หรือไม่ยอมรับ ทั้งคำพูดและการกระทำ ครูมักจะดูอยู่เสมอ แต่นักเรียนในชนบท
แม้จะมาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น แต่ก็ไม่รุนแรงมาก เพราะมีสมาชิกคนอื่นในครอบครัวดูแลอยู่
นอกจากนี้ยังพบว่าเพื่อน ๆ ที่อยู่ในห้องจะไม่มีการแบ่งกลุ่มหรือแสดงความรังเกียจอย่างชัดเจน
เพราะมักจะมีความเกี่ยวข้องและเป็นญาติกัน

ดังนี้

แบบแผนการแก้ปัญหาที่นักเรียนในเมืองและชนบท ลีโอนาร์โดมีความแตกต่างกัน

ก. แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเองต่างกันดังนี้

1. การแก้ปัญหามาแบบแสดงพฤติกรรมเด่นของนักเรียนในเมืองที่ขาดความอบอุ่นจากครอบครัว นักเรียนกลุ่มนี้จะแสดงพฤติกรรมเด่นชัดเจนอยู่เสมอเสมอ ซึ่งน่าจะเป็นเพราะการขาดความรักความอบอุ่นอย่างรุนแรง การที่รู้สึกถูกรังแกเพื่อนรังแกเยาะ ครูไม่ยอมรับมากกว่านักเรียนในชนบท
2. การแก้ปัญหามาแบบค้นกลางวัน จะพบว่าเกิดเฉพาะนักเรียนในเมืองที่ขาดความอบอุ่นเท่านั้น ไม่พบในนักเรียนในชนบท ซึ่งน่าจะเป็นเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนในเมืองกับเพื่อน และครูมีน้อยกว่านักเรียนในชนบท
3. การแก้ปัญหามาแบบเผชิญหน้าที่มีการโต้ตอบเพื่อให้หลานจำ โดยการใช้อำนาจก้าวร้าวรุนแรง ของนักเรียนชายในชนบท จะมีมากกว่านักเรียนหญิงในชนบทนักเรียนหญิงในเมืองนั้น จะมีมากกว่านักเรียนหญิงในชนบท ซึ่งน่าจะเป็นเพราะว่าในสภาพชนบทจะมีลักษณะที่ผู้ชายเป็นผู้หามากกว่าผู้หญิง ผู้หญิงถูกคาดหวังว่าต้องสงบเสงี่ยมและจะต้องมีความเรียบร้อยมากกว่าผู้ชาย ส่วนนักเรียนหญิงในเมืองนั้นมีลักษณะความคาดหวังจากสังคมให้ผู้หญิงต้องเรียบร้อย มีความชัดเจนน้อยกว่านักเรียนหญิงในชนบท เห็นตัวแบบจากครูผู้หญิงที่ที่สอน และครูในโรงเรียนมากกว่า นอกจากนี้ น่าจะเป็นเนื่องมาจากการที่ครูได้พยายามเน้นถึงสิทธิสตรี เพื่อกระตุ้นให้แสดงออกมากขึ้น จึงทำให้มีความกล้าแสดงออกใช้อำนาจมากขึ้น

4. การแก้ปัญหามาแบบปรับเปลี่ยนหน้าที่ สิ่งของ เพื่อให้แก้ปัญหาในสภาพใหม่ของนักเรียนในชนบทจะปรากฏชัดเจนกว่า โดยเฉพาะของเล่น เนื่องจากสภาพชุมชนชนบทซื้อหาอุปกรณ์ สิ่งของต่าง ๆ ได้ไม่สะดวกเท่ากับในชุมชนเมือง

ข. แบบแผนการแก้ปัญหามาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ เกี่ยวกับการขาดเงินของนักเรียนในเมือง จะใช้วิธีการให้คำตอแนะอื่น ๆ หลายอย่าง เมื่อมีเงิน เช่น การติดดอกเบี้ยย การลอกคำตอแนะของแบบฝึกหัด การส่งให้ทำงาน ซึ่งวิธีการเหล่านี้ไม่พบในนักเรียนชนบท

ความแตกต่างของปัญหาและแบบแผนการแก้ปัญหามาของนักเรียนในเมืองและชนบท แสดงไว้ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงความแตกต่างของปัญหาและแบบแผนการแก้ปัญหาของนักเรียนในเมืองและชนบท

ปัญหาที่เกิดขึ้น	แบบแผนการแก้ปัญหาที่เลือกใช้
<p>1. ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในเมืองมากกว่านักเรียนในชนบท</p> <p>1.1 ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความขัดแย้งกับครู <p>1.2 ปัญหาจากความต้องการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความต้องการอาหาร <ul style="list-style-type: none"> - อาหารแพง - อาหารไม่อร่อย - ดิวยาว - โรงอาหารอบอ้าว - ความเจ็บป่วยทางร่างกาย - ความต้องการความรักความสนใจจากบุคคลอื่น 	<p>1. แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตัวเองที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในเมืองมากกว่านักเรียนในชนบท</p> <p>1.1 การแสดงพฤติกรรมเด่น</p> <p>1.2 การก้าวร้าวใช้อำนาจโต้ตอบเพื่อให้หลายเจ้าของนักเรียนหญิงในเมือง</p>
<p>2. ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในชนบทมากกว่านักเรียนในเมือง</p> <p>2.1 ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความขัดแย้งที่เกิดระหว่างญาติกับบุคคลอื่น เนื่องจากการดูแลญาติ 	<p>2. แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตัวเองที่เกิดขึ้นกับนักเรียนชนบทมากกว่านักเรียนในเมือง</p> <p>2.1 การก้าวร้าวใช้อำนาจโต้ตอบเพื่อให้หลายเจ้าของนักเรียนชายในชนบท</p> <p>2.2 การปรับเปลี่ยนหน้าที่ สิ่งของ</p>

ปัญหาที่เกิด	แบบแผนการแก้ปัญหาที่เลือกใช้
<p>2.2 ปัญหาจากสิ่งแวดล้อม</p> <ul style="list-style-type: none"> - สิ่งแวดล้อมด้านสิ่งของ อุปกรณ์ - การขาดสิ่งของ - สิ่งแวดล้อมจากธรรมชาติ รอบตัว ทั้งสิ่งแวดล้อมที่มี ชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่ไม่มี ชีวิต 	<p>3. แบบแผนการแก้ปัญหาที่พบเฉพาะ ในเมือง</p> <p>3.1 แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การพักผ่อนกลางวัน <p>3.2 แบบแผนการแก้ปัญหาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การให้ค่าตอบแทนการยืมเงินเป็นการติด ดอกเบี้ย การลอกค่าตอบแทน การสั่งให้ ทำงาน

สรุป

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัญหาที่นักเรียนพบมี 3 ประเภท คือ ปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมและปัญหาจากความต้องการของบุคคล สำหรับปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมี 6 ลักษณะ คือ การถูกแกล้งการถูกล้อเลียน การถูกทำร้ายการถูกบังคับ การถูกแย่งของ เพื่อนทำตัวไม่ดี เพื่อนไม่ช่วยงานกลุ่ม และการไม่ชอบครู ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมมี 3 ลักษณะใหญ่ คือ ปัญหาจากวัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ ได้แก่ การขาดสิ่งของ การขาดทักษะในการใช้สิ่งของ/การทำงาน สิ่งของชำรุด และสถานที่ไม่สะอาด ปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ ฟ้าผ่าลม แดดร้อน ลมพัดแรง อากาศหนาว สิ่งมีชีวิต และปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ไม่อยากทำหน้าที่ ต้องเลือกระหว่างงานหลายอย่าง ต้องทำกิจกรรมในเวลาที่กำหนด ส่วนปัญหาจากความต้องการของบุคคล มี 4 ลักษณะ คือ ปัญหาความต้องการทางร่างกายได้แก่ ความต้องการด้านอาหาร ความต้องการขับถ่ายและความเจ็บป่วย ปัญหาจากการขาดความปลอดภัย ได้แก่ การไม่เชื่อมั่นในการทำกิจกรรม การกลัวครูด การกลัวถูกเพื่อนแกล้งรังแก หรือล้อเลียนบ่อย ปัญหาความต้องการความรัก ความสนใจและยอมรับจากกลุ่ม และปัญหาความต้องการทำกิจกรรมอื่นที่สนใจ สำหรับปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นมีปัจจัยที่อธิบายการก่อปัญหา 7 ปัจจัย คือ บุคลิกภาพ การเรียกร้องความสนใจ การได้รับแรงเสริมจากการแก้ปัญหาของผู้กรณี ความขัดแย้งที่มีมาก่อน การขาดสิ่งของ กิจกรรมที่ครูและโรงเรียนจัดขึ้น การไม่มีผู้ใหญ่อยู่ในสถานการณ์ ส่วนปัจจัยที่อธิบายการเกิดปัญหาทั้ง 3 ประเภทนั้น มี 12 ปัจจัย คือ บุคลิกภาพ การได้รับผลที่ไม่น่าพอใจ การรับรู้พฤติกรรมของผู้กรณีที่ผู้แก้ปัญหาไม่ชอบ ความขัดแย้งที่มีมาก่อน ลักษณะสิ่งของ การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ กิจกรรมที่ครูและโรงเรียนจัดขึ้น กฎระเบียบที่สร้างขึ้น / เวลาที่กำหนด ฐานะทางเศรษฐกิจในครอบครัวของนักเรียน สภาพความไม่พร้อมของโรงเรียน สภาพครอบครัวและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ และสภาพความเป็นเมืองและชนบทซึ่งทำให้เกิดปัญหาแตกต่างกันคือ ปัญหาที่เกิดกับนักเรียนในเมืองมากกว่านักเรียนในชนบท ได้แก่ ความขัดแย้งกับครู ความต้องการอาหาร ความเจ็บป่วยทางกาย ความต้องการความรัก ความสนใจ และยอมรับจากบุคคลอื่น ทั้งจากครูและจากเพื่อน นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่

เกิดกับนักเขียนชนบทมากกว่านักเขียนในเมือง ได้แก่ ความขัดแย้งที่เกิดระหว่างญาติกับบุคคลอื่น เนื่องจากการดูญาติ ญาติจากการขาดสิ่งของ และญาติจากสิ่งแวดล้อมจากธรรมชาติ

สำหรับแบบแผนการแก้ปัญหานี้ พบ 2 แบบแผน คือ แบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และแบบแผนการแก้ปัญหามาให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ สำหรับแบบแผนการแก้ปัญหาด้วยตนเอง เมื่อพบปัญหาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นั้น มี 4 ลักษณะ คือ การแก้ปัญหามาแบบยินยอม/หลบหนี ซึ่งเมื่อแก้ปัญหามาแล้วพบว่าอาจจะทำให้เกิดปัญหาใหม่ตามมาอีกหนึ่ครั้งต่อไป เพราะผู้ก่อปัญหาได้รับแรงเสริมจากการยินยอม/หลบหนี การแก้ปัญหามาแบบเผชิญหน้า ซึ่งแบ่งได้ 4 ลักษณะ ตามระดับของความรุนแรงในการแก้ปัญหามา คือ การแสดงความไม่พอใจ/บอกผลการกระทำ การโต้ตอบเพื่อไม่ให้หยุดก่อปัญหา การใช้กฎหมาย การก้าวร้าวใช้อำนาจโต้ตอบอย่างรุนแรงเพื่อให้หลบหนี สำหรับการก้าวร้าวใช้อำนาจโต้ตอบอย่างรุนแรงเพื่อให้หลบหนีนั้น อาจจะมีผลทำให้เกิดปัญหาใหม่ตามมาอีก เพราะความขัดแย้งไม่ได้หมดไป เพียงแต่ปัญหาหยุดลงชั่วคราวเท่านั้น และผลจากการก้าวร้าว ที่ทำให้เกิดความสาเร็จ และแก้ปัญหามาได้เสมอจะเป็นตัวแบบให้กับนักเขียนคนอื่นเลียนแบบ นอกจากนี้การแก้ปัญหามาวิธีนี้ได้สาเร็จเสมอจะทำให้ผู้ก่อปัญหาเกิดความพอใจ และใช้ชีวิตการนี้ซ้ำอีกในการแก้ปัญหามาครั้งต่อไป การแก้ปัญหามาแบบลดความตึงเครียด โดยการให้คำพูดให้บุคคลอื่นหัวเราะ ซึ่งมักจะช่วยให้แก้ปัญหามาได้สาเร็จ การแก้ปัญหามาแบบอมชอม ซึ่งจะช่วยให้แก้ปัญหามาได้สาเร็จ และความสัมพันธ์ของคู่กรณียังมีอยู่ต่อไป สำหรับแบบแผนการแก้ปัญหามาด้วยตนเองเมื่อพบกับปัญหาจากสิ่งแวดล้อมและปัญหาจากความต้องการของบุคคล นั้น มี 4 ลักษณะ คือ การแก้ปัญหามาแบบทำช้า ๆ การหาสิ่งอื่นมาแทน ซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนวิธีการหลาย ๆ วิธี โดยอาจจะเปลี่ยนแบบเดาสุ่ม ซึ่งมักจะช่วยให้แก้ปัญหามาไม่ได้ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหามา ซึ่งเมื่อใช้วิธีการนี้แล้วมักจะแก้ได้สาเร็จทำให้เพิ่มความรู้และทัศนคติที่ดีในการแก้ปัญหามา การเปลี่ยนอุปกรณ์ใหม่เมื่ออุปกรณ์เก่าใช้ไม่ได้ผล การทำกิจกรรมอื่นแทนกิจกรรมเดิม ซึ่งมีทั้งการทำกิจกรรมอย่างเปิดเผย การใช้พฤติกรรมหลอก และการใช้พฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับ การทำกิจกรรมอื่นแทนนี้จะทำให้เกิดปัญหาใหม่ตามมา การแก้ปัญหามาแบบหาความรู้มาใช้ในการวางแผนแก้ปัญหามา ซึ่งจะมีผลทำให้เพิ่มความรู้และทัศนคติที่ดีในการแก้ปัญหามา เมื่อสามารถแก้ปัญหามาได้สาเร็จ การแก้ปัญหามาแบบมีลักษณะย่อย คือ การใช้ความรู้เดิม การปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของใหม่ การแก้ปัญหามาแบบฉิววิเศษทั้งการใช้วิธีการกระบวนการสู่เป้าหมาย ย้อนกลับ และจับคู่แบบแผนการหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ การแก้ปัญหามาแบบใช้กลไกป้องกันตัว มี 4 แบบ คือ การ

อ้างเหตุผลไม่จริง การโทษคนอื่น การแสดงพฤติกรรมเด่น และการผันกลางวัน การใช้กลไกป้องกันตัวนี้ เมื่อสามารถแก้ได้สำเร็จจะทำให้ใช้วิธีการนั้นซ้ำอีก สำหรับแบบแผนการแก้ปัญหามาแบบให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ ซึ่งมีทั้งการให้ผู้อื่นช่วยเหลือแก้ปัญหามา การอ้างอำนาจและการให้เพื่อนช่วยเหลือ ทั้งโดยการบังคับและการขอร้อง สำหรับการให้บุคคลอื่นช่วยเหลือนี้ถ้าใช้บ่อย ๆ จะทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตัวเองและความคาดหวังความสามารถในตัวเองต่ำ นอกจากนี้ถ้าหากพบว่าบุคคลช่วยเหลือแล้วประสบความสำเร็จก็จะทำให้บุคคลอื่นช่วยเหลืออีกในการแก้ปัญหาค้างต่อไป

สำหรับปัจจัยที่ช่วยอธิบายการเลือกใช้แบบแผนการแก้ปัญหานั้น มี 2 ลักษณะ คือ ปัจจัยภายในตัวนักเรียน มี 7 ปัจจัย คือ ความรู้และประสบการณ์เดิม เพศ บุคลิกภาพ ทัศนคติในการแก้ปัญหามา การได้รับผลที่ไม่พอใจ การทำกิจกรรมอื่นที่สนใจ และการขาดความสามารถในการต่อสู้ ส่วนปัจจัยภายนอกตัวนักเรียนมี 8 ปัจจัย ได้แก่ การทำตามตัวแบบ การทำตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ ความสัมพันธ์ที่ดีของคู่อุปถัมภ์ การมีบุคคลอื่นที่อยู่ในสถานการณ์ การได้รับมอบหมายบทบาทหน้าที่ วัฒนธรรม กฎระเบียบ แนวปฏิบัติ สภาพครอบครัวและการเลี้ยงดูของพ่อแม่ และสภาพความเป็นเมืองและชนบท ซึ่งทำให้นักเรียนเลือกใช้การแก้ปัญหามาต่างกัน คือ นักเรียนในเมืองจะแสดงพฤติกรรมเด่น มากกว่านักเรียนในชนบท และการก้าวร้าวใช้อำนาจโต้ตอบเพื่อไม่ให้หลบจำของนักเรียนหญิงในเมือง และนักเรียนชายในชนบทมากกว่านักเรียนหญิงในชนบท วิธีการแก้ปัญหามาที่เกิดกับนักเรียนในชนบทมากกว่านักเรียนในเมือง คือ การปรับเปลี่ยนหน้าที่สิ่งของ นอกจากนี้ยังพบการแก้ปัญหามาที่พบเฉพาะนักเรียนในเมือง ได้แก่ การใช้กฎหมายของนักเรียนหญิง การผันกลางวัน การให้คำตอบแทน แลกเปลี่ยนการยืมเงินเป็นการติดดอกเบี้ยย การลอกคำตอบและการส่งให้ทำงาน ในการแก้ปัญหามา ถ้าแก้ปัญหามาได้สำเร็จจะทำให้ผู้แก้ปัญหามาใช้วิธีการแก้ปัญหามาซ้ำอีก ทำให้มีความรู้และทัศนคติที่ดีในการแก้ปัญหามา แต่บางครั้งเมื่อแก้ปัญหามาไปแล้วไม่ได้ทำให้นักเรียนหมดไปอย่างสิ้นเชิง แต่อาจจะทำให้เกิดปัญหามาใหม่ตามมามาก ในการแก้ปัญหามาไม่สำเร็จจะทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และคาดหวังความสามารถในตัวเองต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่าเมื่อแก้ปัญหามาไม่สำเร็จนักเรียนจะออกจากสภาพแก้ปัญหามาโดยการให้บุคคลอื่นช่วยเหลือ การหยุดแก้ปัญหามา การทำกิจกรรมอื่นแทนและการหัวเราะหรือใช้คำพูดตลก